

Mazowiecki Urząd Wojewódzki
Wydział Polityki Społecznej
Oddział Programów i Analiz

Sprawozdanie z realizacji
indywidualnych programów integracji (IPI) w 2014 r.
na terenie województwa mazowieckiego

Warszawa, grudzień 2015 r.

Spis treści:

I. Wstęp	3
II. Indywidualne programy integracji realizowane w 2014 r.	3
II.1. Liczba programów i osób uczestniczących w programach w 2014 r.	3
II.2. Kraj pochodzenia cudzoziemców realizujących programy w 2014 r.	5
III. Finansowanie działań dotyczących integracji cudzoziemców.	6
IV. Indywidualne programy integracji zakończone w 2014 r.	8
IV.1. Liczba programów zakończonych w 2014 r. oraz liczba uczestników	8
IV.2. Kraj pochodzenia uczestników programów zakończonych w 2014 r.	9
IV.3. Podstawowe informacje o programach integracyjnych i ich uczestnikach	10
IV.4. Edukacja dzieci.	15
IV.5. Ocena procesu integracji uczestników programów integracyjnych.	17
<i>IV.5.1. Edukacja językowa.</i>	17
<i>IV.5.2. Funkcjonowanie zawodowe.</i>	19
<i>IV.5.3. Funkcjonowanie społeczne.</i>	22
IV.6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.	25
IV.7. Ocena realizacji programów zakończonych w 2014 r.	27
IV.8. Uwagi i wnioski	30

I. Wstęp

Wojewoda Mazowiecki, zgodnie z art. 22 ust. 5 ustawy z dnia 12 marca 2004 r. o pomocy społecznej (Dz. U. z 2015 r. poz.163, ze zm.) koordynuje na Mazowszu działania w zakresie integracji cudzoziemców, którzy uzyskali w Rzeczypospolitej Polskiej status uchodźcy, ochronę uzupełniającą lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy z dnia 12 grudnia 2013 r. o cudzoziemcach. Koordynowanie działań odnosi się do realizacji indywidualnych programów integracji (IPI). Pomoc integracyjna udzielana jest bezpośrednio przez powiat, na terenie którego cudzoziemiec zamieszkuje.

Według założeń ustawowych do indywidualnych programów integracji (IPI) przystąpić mogą cudzoziemcy, którym został nadany status uchodźcy, udzielona ochrona uzupełniająca lub zezwolenie na pobyt czasowy udzielone w związku z okolicznością, o której mowa w art. 159 ust. 1 pkt 1 lit. c lub d ustawy o cudzoziemcach. Pomoc ta jest świadczeniem całkowicie dobrowolnym, cudzoziemiec nie ma obowiązku przystąpienia do IPI. Wniosek o udzielenie pomocy integracyjnej powinien być złożony przez cudzoziemców w terminie 60 dni od dnia uzyskania statusu uchodźcy, ochrony uzupełniającej lub zezwolenia na pobyt czasowy. Program integracyjny opracowywany jest przez jego realizatora (najczęściej pracownika socjalnego powiatowego centrum pomocy rodzinie) we współpracy z cudzoziemcem i dostosowany do indywidualnej sytuacji cudzoziemca. W dużej mierze opiera się na współpracy realizatora IPI i cudzoziemca. W praktyce współpraca ta zależy od postawy i zaangażowania samego cudzoziemca. Poniższa analiza ma na celu przedstawienie między innymi założeń, które udało się zrealizować w trakcie trwania rocznych programów integracyjnych oraz założeń niezrealizowanych wraz z ich przyczynami.

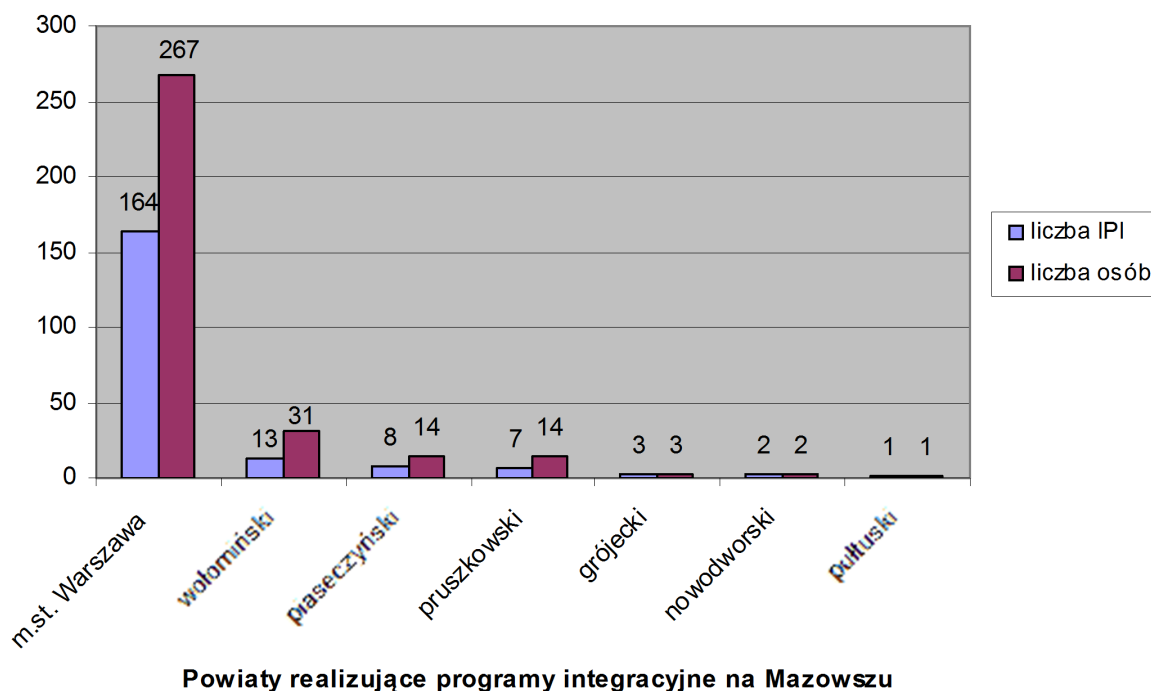
II. Indywidualne programy integracji realizowane w 2014 r.

II.1. Liczba programów i osób uczestniczących w programach w 2014 r.

W 2014 r. na terenie województwa mazowieckiego realizowanych było ogółem 198 indywidualnych programów integracji. Programy te realizowano na terenie miasta stołecznego Warszawy oraz 6 powiatów: grójeckiego, nowodworskiego, piaseczyńskiego, pruszkowskiego, pułtuskiego i wołomińskiego.

Liczbę IPI oraz liczbę osób nimi objętych z podziałem na poszczególne powiaty przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 1. Liczba programów integracyjnych, realizowanych w 2014 r. na Mazowszu oraz liczba osób nimi objętych.

W porównaniu do lat ubiegłych na Mazowszu można zaobserwować znaczny wzrost liczby programów realizowanych na terenie m. st. Warszawy – w 2012 r. realizowano 74 programy, w 2013 r. - 93, a w 2014 r. - 164 programy (83 % liczby wszystkich programów realizowanych w 2014 r. na Mazowszu). Ponadto 13 IPI było realizowanych na terenie powiatu wołomińskiego (6%), 8 IPI na terenie powiatu piaseczyńskiego (4%), 7 IPI na terenie powiatu pruszkowskiego (3%). Na terenie pozostałych powiatów realizowanych było od 3 do 1 IPI (grójecki - 3 IPI, nowodworski - 2 IPI i pułtuski - 1 IPI).

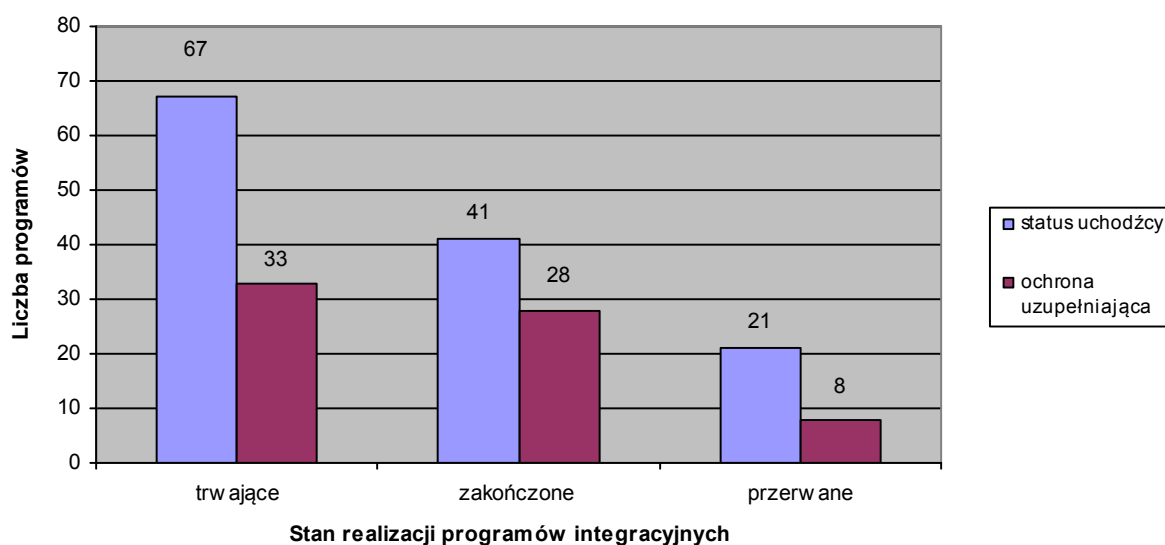
Podobnie jak w latach ubiegłych, najwięcej cudzoziemców zostało objętych programami na terenie m. st. Warszawy – 267 osób, co stanowiło 84 % liczby cudzoziemców realizujących programy w 2014 r. Ponadto 31 osób realizowało IPI na terenie powiatu wołomińskiego (10%). Po 14 osób objętych było programami na terenie powiatu piaseczyńskiego i pruszkowskiego (po 4%). Na terenie pozostałych powiatów liczba osób objętych IPI wynosiła 3 (grójecki), 2 (nowodworski) i 1 (pułtuski).

Spośród 198 programów integracyjnych realizowanych na Mazowszu w 2014 r. **zakończonych zostało 98** (49 % liczby wszystkich programów realizowanych), w tym 29 zostało zakończonych przed zaplanowanym terminem (30 % liczby wszystkich programów zakończonych w 2014 r.).

Wśród wszystkich zakończonych programów (98) **62** było realizowanych przez cudzoziemców **ze statusem uchodźcy**, a **36** IPI realizowali cudzoziemcy **z ochroną uzupełniającą**.

Poniższy wykres przedstawia liczbę programów trwających, zakończonych oraz przerwanych w 2014 r. z podziałem na rodzaj ochrony, z jakiej korzystali uczestnicy.

Wykres Nr 2. Etap realizacji programów integracyjnych na koniec 2014 r.

W 2014 r. zakończono **62 IPI** realizowane przez cudzoziemców **ze statusem uchodźcy** (48% liczby wszystkich programów realizowanych w 2014 r. przez cudzoziemców ze statusem uchodźcy) oraz **36 IPI** realizowanych przez cudzoziemców **z ochroną uzupełniającą** (52 % liczby wszystkich programów integracyjnych realizowanych przez cudzoziemców z ochroną uzupełniającą). Jednocześnie realizacja 67 IPI, których uczestnicy mają nadany status uchodźcy, a w przypadku 33 programów ochronę uzupełniającą, jest kontynuowana w 2015 r.

II.2. Kraj pochodzenia cudzoziemców realizujących programy w 2014 r.

Kraj pochodzenia cudzoziemców realizujących indywidualne programy integracji w 2014 r. przedstawia tabela poniżej.

Tabela Nr 1. Kraj pochodzenia cudzoziemców realizujących programy w 2014 r. w podziale na mężczyzn, kobiety i dzieci.

L.p.	Kraj pochodzenia	Liczba osób				Liczba IPI
		ogółem	w tym:			
			M	K	D	
1	Federacja Rosyjska	71	14	26	31	36
2	Białoruś	21	13	5	3	16
3	Syria	88	48	18	22	60
4	Afganistan	33	17	8	8	22
5	Egipt	15	15	0	0	15
6	Kirgistan	2	0	2	0	2

7	Somalia	30	10	3	17	13
8	nar. palestyńska	19	9	3	7	9
9	Turkmenistan	4	2	2	0	4
10	Pakistan	5	2	1	2	3
11	Bangladesz	2	2	0	0	2
12	Erytrea	5	1	1	3	2
13	Irak	8	4	0	4	4
14	Iran	4	3	1	0	4
15	Libia	1	1	0	0	1
16	Kamerun	1	0	1	0	1
17	Rwanda	1	1	0	0	1
18	Ukraina	7	1	2	4	2
19	Sudan	1	0	1	0	1
RAZEM		318	143	74	101	198

W 2014 r. najwięcej programów integracyjnych realizowanych było przez obywateli Syrii – 60 IPI realizowało 88 obywateli tego kraju (28 % liczby wszystkich uczestników IPI w 2014 r.). Ponadto programy integracyjne realizowało 71 obywateli Federacji Rosyjskiej, 33 – Afganistanu, 30 - Somalii, 21 – Białorusi, 15 - Egiptu. Pozostałe kraje, z których pochodzili cudzoziemcy realizujący IPI (liczba ich wahała się od 1 do 8), to Kirgistan, Turkmenistan, Pakistan, Bangladesz, Erytrea, Irak, Iran, Libia, Kamerun, Rwanda, Ukraina i Sudan.

W 2014 r., w przeciwieństwie do lat ubiegłych zaszła zasadnicza zmiana co do kraju pochodzenia cudzoziemców realizujących programy. To nie obywatele Federacji Rosyjskiej stanowili większość uczestników IPI, jak to było do tej pory, ale obywatele Syrii. Zmiana ta spowodowana jest zaostrzeniem konfliktów zbrojnych na terenie Syrii i bardziej ustabilizowaną sytuacją na terenie Kaukazu Północnego (m.in. Czeczenii).

III. Finansowanie działań dotyczących integracji cudzoziemców.

W 2014 r. Wojewoda Mazowiecki wydatkował środki w wysokości **1 787 901,28 zł** na pomoc cudzoziemcom objętym ochroną międzynarodową, w tym **1 784 187,70 zł** na programy integracyjne, natomiast **3 713,58 zł** na składkę zdrowotną cudzoziemców w ramach realizowanych programów. Poniższa tabela przedstawia wykorzystanie środków w powiatach, na terenie których realizowano programy.

Tabela nr 2. Środki finansowe wykorzystane w 2014 r. na realizację programów integracyjnych, w podziale na powiaty.

Lp.	miasto/powiat	środki finansowe wykorzystane na:			
		realizację IPI		składkę na ubezpieczenie zdrowotne	
		kwota	%	kwota	%
1	m. st. Warszawa	1 445 883,70	81	3 047,04	82
2	grójecki	27 594,00	1,5	0	0
3	nowodworski	5 500,00	0,3	0	0
4	piaseczyński	60 918,80	3,4	0	0
5	pruszkowski	55 300,00	3,1	47,61	1,3
6	pułtuski	5 040,00	0,2	190,44	5,2
7	wołomiński	187 605,00	10,5	428,49	11,5
RAZEM		1 784 187,70	100	3 713,58	100

Udział procentowy poszczególnych powiatów w wykorzystaniu środków finansowych na realizację indywidualnych programów integracji na Mazowszu w 2014 r. rozkłada się podobnie jak w latach ubiegłych. Spośród 7 powiatów realizujących programy integracyjne dla cudzoziemców, najwięcej środków finansowych wydatkowało m. st. Warszawa (81 % kwoty ogółem wydatkowanej na programy). Powiat wołomiński wydatkował 10,5 % kwoty, zaś w przypadku kolejnych powiatów wydatkowanie środków na programy integracyjne kształtowało się poniżej 10%. Wysokość kwoty wydatkowanej na programy integracyjne w 2014 r. ściśle związana jest z liczbą programów realizowanych w danym powiecie. W ramach programów realizowanych przez cudzoziemców opłacono także 78 składek na ubezpieczenie zdrowotne.

Ponadto, w 2014 r. w ramach konkursu Wojewody Mazowieckiego dla organizacji pozarządowych przekazano środki w wysokości **95 000 zł** organizacjom pozarządowym działającym na rzecz uchodźców i osób z ochroną uzupełniającą. Dofinansowanie od Wojewody Mazowieckiego uzyskały następujące organizacje pozarządowe:

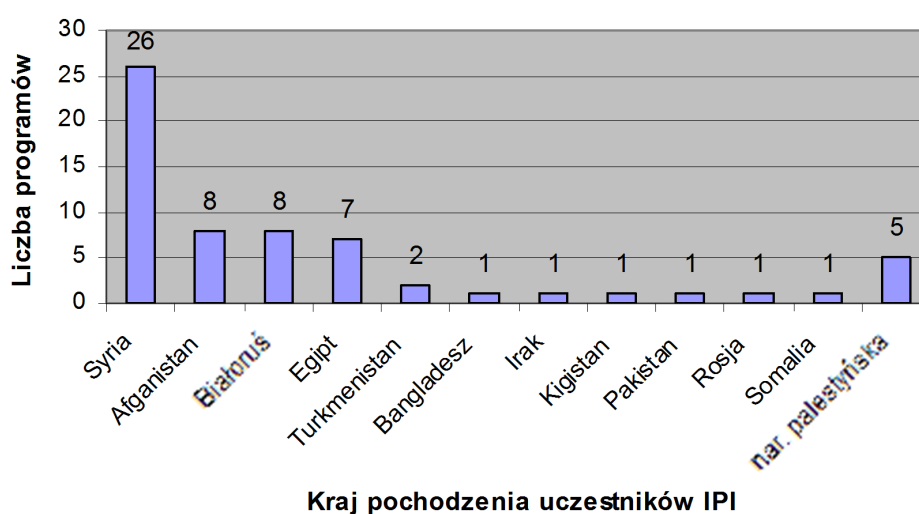
- **Fundacja Nauki Języków Obcych „Linguae Mundi”** (70 000 zł na realizację projektu dotyczącego nauki języka polskiego z elementami wiedzy o Polsce i orientacji zawodowej),
- **Stowarzyszenie Interwencji Prawnej** (25 000 zł na realizację projektu dotyczącego specjalistycznego poradnictwa prawnego, integracyjnego i międzykulturowego oraz prowadzenie Centrum Wolontariatu).

IV. Indywidualne programy integracji zakończone w 2014 r.

IV.1. Liczba programów zakończonych w 2014 r. oraz liczba uczestników.

Spośród 198 realizowanych programów, 98 zostało zakończonych w 2014 r. Wśród nich 62 IPI były realizowane przez cudzoziemców ze statusem uchodźcy, a 36 przez cudzoziemców z ochroną uzupełniającą. Podział IPI na kraj pochodzenia ich uczestników, z uwzględnieniem rodzaju ochrony międzynarodowej, z jakiej korzystali przedstawiają poniższe wykresy.

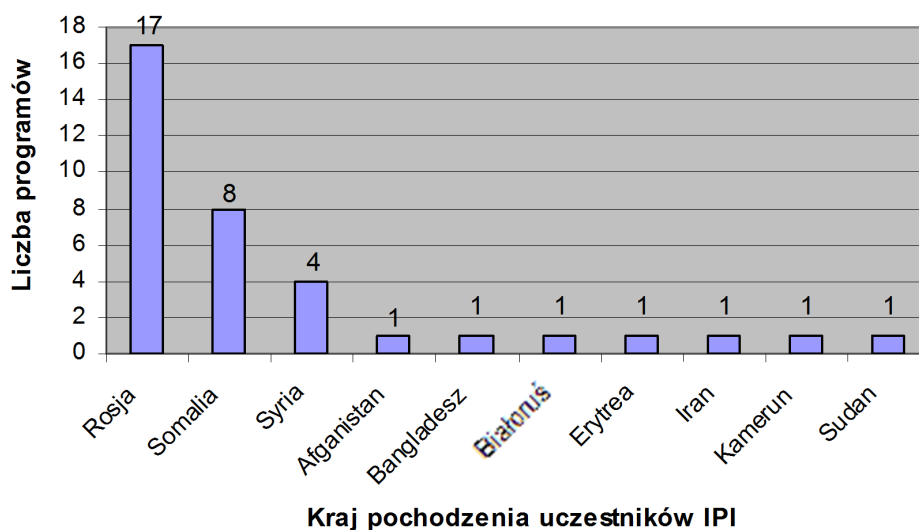
Wykres Nr 3. Kraj pochodzenia cudzoziemców ze statusem uchodźcy, realizujących programy integracyjne w 2014 r. na terenie Mazowsza.

W 2014 r. 62 programy integracyjne realizowane były przez cudzoziemców **ze statusem uchodźcy**. Spośród nich 26 programów realizowali **obywatele Syrii** (42% liczby wszystkich IPI ze statusem uchodźcy), 8 – obywatele Afganistanu oraz obywatele Białorusi (po 13%), 7 – obywatele Egiptu (11 %), 2 – obywatele Turkmenistanu (3 %) i po 1 – obywatele Bangladeszu, Iraku, Kirgistanu, Pakistanu, Federacji Rosyjskiej i Somalii. Ponadto, 5 programów realizowanych było przez osoby bez obywatelstwa, będące narodowości palestyńskiej.

Kraj pochodzenia uczestników programów z ochroną uzupełniającą przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 4. Kraj pochodzenia cudzoziemców z ochroną uzupełniającą, realizujących programy integracyjne w 2014 r. na terenie Mazowsza.

W 2014 r. 36 programów integracyjnych realizowanych było przez cudzoziemców z **ochroną uzupełniającą**. Najwięcej z nich pochodziło z **Rosji** – aż 17 IPI było realizowanych przez obywateli tego kraju (47% liczby wszystkich programów cudzoziemców z ochroną uzupełniającą). 8 IPI było realizowanych przez obywateli Somalii (22%), a 4 przez obywateli Syrii (6%). Pozostałe programy realizowali obywatele Afganistanu (1), Bangladeszu (1), Białorusi (1), Erytrei (1), Iranu (1), Kamerunu (1) i Sudanu (1).

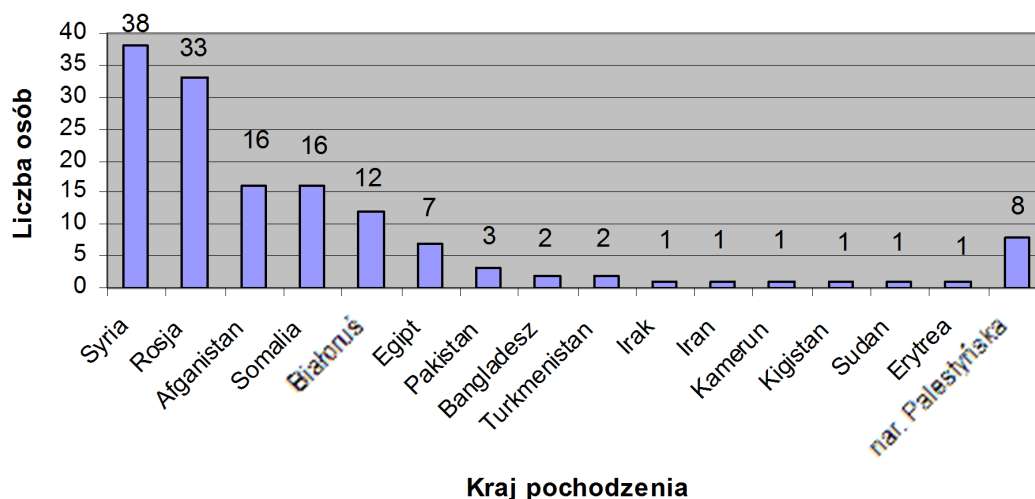
IV.2. Kraj pochodzenia uczestników programów zakończonych w 2014 r.

Ogółem w programach integracyjnych, których realizacja została zakończona w 2014 r. uczestniczyły **143 osoby**, w tym:

- 68 mężczyzn,
- 38 kobiet,
- 37 dzieci.

Liczbę osób z podziałem na kraj pochodzenia przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 5. Liczba osób, których realizacja programów integracyjnych zakończyła się w 2014 r., z podziałem na kraj pochodzenia.

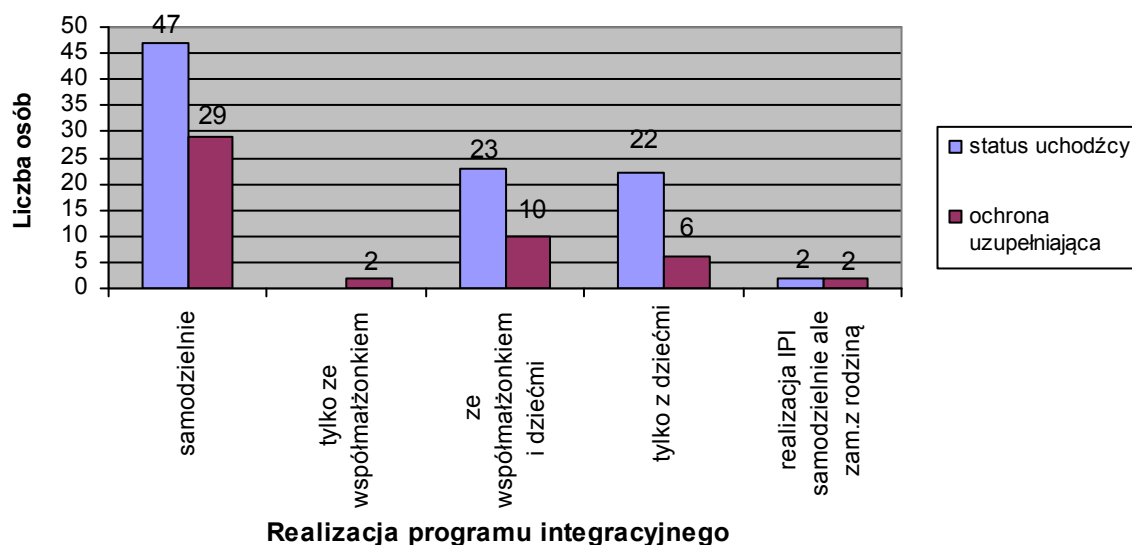
Wśród uczestników programów integracyjnych, których realizacja zakończyła się w 2014 r., najwięcej osób pochodziło z Syrii (38 uczestników stanowiło 26% wszystkich uczestników IPI) oraz z Federacji Rosyjskiej (23%). Ponadto programy integracyjne realizowało 16 obywateli Afganistanu (11%), 16 - Somalii (11%), 12 - Białorusi (8%) i 7 - Egiptu (5%). W pozostałych programach uczestnicy pochodzili z: Pakistanu (3 osoby), Bangladeszu (2), Turkmenistanu (2), Iraku (1), Iranu (1), Kamerunu (1), Kirgistanu (1), Sudanu (1) i Erytrei (1). Programy integracyjne były realizowane także przez 8 osób nieposiadających obywatelstwa - narodowości palestyńskiej.

IV.3. Podstawowe informacje o programach integracyjnych i ich uczestnikach.

Struktura rodzin

Programy integracyjne realizowane są zarówno przez całe rodziny, jak i przez cudzoziemców prowadzących samodzielne gospodarstwa domowe. Poniższy wykres przedstawia liczbę osób realizujących programy integracji wraz z podziałem na osoby realizujące program wspólnie z rodziną lub samodzielnie.

Wykres Nr 6. Liczba cudzoziemców objętych programami integracyjnymi wraz z podziałem na osoby realizujące program samodzielnie lub wspólnie z rodziną.

Najliczniejsze grupy cudzoziemców realizowały programy integracyjne samodzielnie (76 uczestników IPI - 53 % liczby wszystkich uczestników IPI). Ponadto 33 osoby uczestniczyły w programie integracyjnym wspólnie z małżonkiem i dziećmi (23%), 28 uczestników realizowało programy integracyjne tylko z dziećmi (19%), zaś 4 osoby realizowały samodzielnie programy integracyjne zamieszkując z rodziną (3%). Jedyne 2 osoby realizowały program integracyjny z małżonkiem (1%), prowadząc 2-osobowe gospodarstwo domowe.

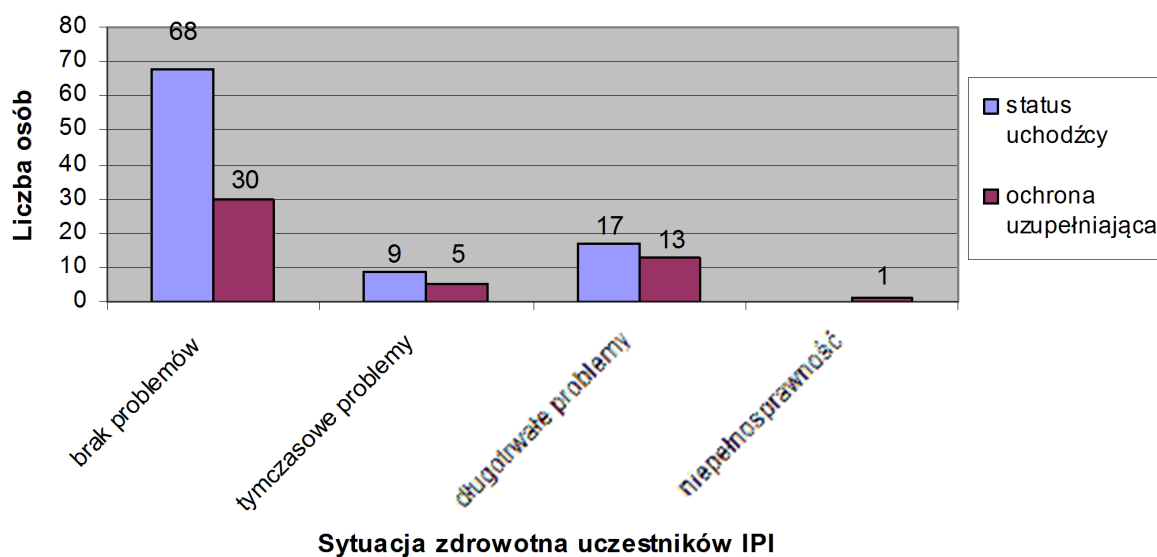
Liczba osób wspólnie realizujących IPI lub prowadzących wspólne gospodarstwo domowe ma wpływ na wysokość świadczeń otrzymywanych w ramach programu integracyjnego. Natomiast uczestnik IPI, prowadzący samodzielne gospodarstwo domowe ponosi wyższe koszty utrzymania (czynsz i inne opłaty), dlatego też cudzoziemcy, którzy sami przyjechali do Polski, zamieszkują najczęściej wspólnie ze swoimi rodakami lub innymi cudzoziemcami w celu zminimalizowania kosztów utrzymania.

Sytuacja zdrowotna cudzoziemców

Podczas wywiadu środowiskowego przeprowadzonego z cudzoziemcem w celu udzielenia pomocy integracyjnej pracownik socjalny ustala m. in. sytuację zdrowotną cudzoziemców w celu zarejestrowania ich w rejonowej przychodni zdrowia lub zapisania się bezpośrednio do lekarzy specjalistów.

Problemy zdrowotne uczestników programów integracyjnych, zakończonych w 2014 r. przedstawia poniższy wykres.

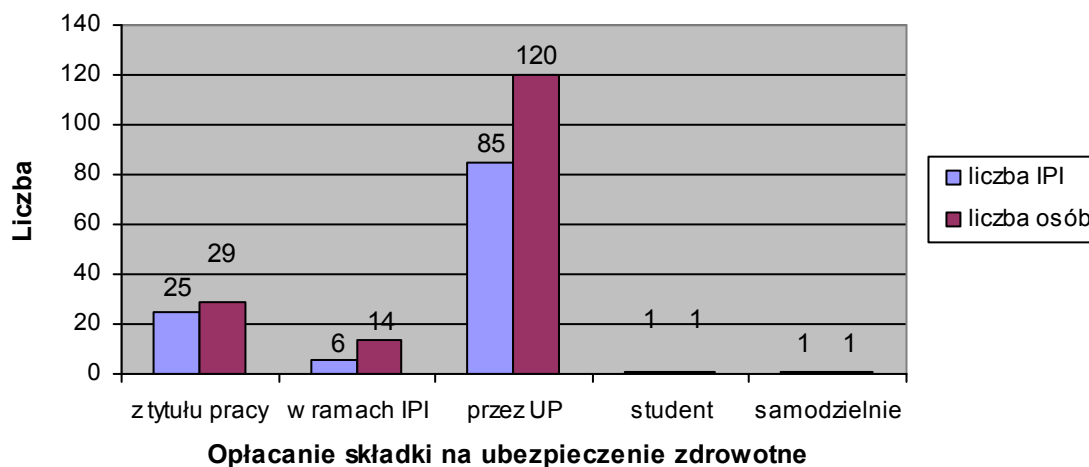
Wykres Nr 7. Problemy zdrowotne cudzoziemców, którzy w 2014 roku zakończyli realizację indywidualnego programu integracji.

Brak jakichkolwiek problemów zdrowotnych sygnalizowało 98 osób – 68 % wszystkich uczestników programów integracyjnych, a 14 osób zgłaszało tymczasowe problemy zdrowotne (10%). W przypadku 30 osób problemy ze zdrowiem były długotrwałe (21%), zaś 1 osoba była niepełnosprawna (1%) – w tych przypadkach jednym z zadań realizatora programu była pomoc cudzoziemcom w uzyskaniu orzeczenia o stopniu niepełnosprawności.

W trakcie trwania programów integracyjnych ich uczestnicy podlegali ubezpieczeniu zdrowotnemu, finansowanemu z różnych źródeł. Opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne z konkretnego źródła przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 8. Opłacanie składki na ubezpieczenie zdrowotne uczestników programów integracyjnych, zakończonych w 2014 roku.

Najczęściej cudzoziemcy podlegali ubezpieczeniu zdrowotnemu w związku z rejestracją w urzędzie pracy – w przypadku 85 programów 120 osób było ubezpieczonych właśnie z tego

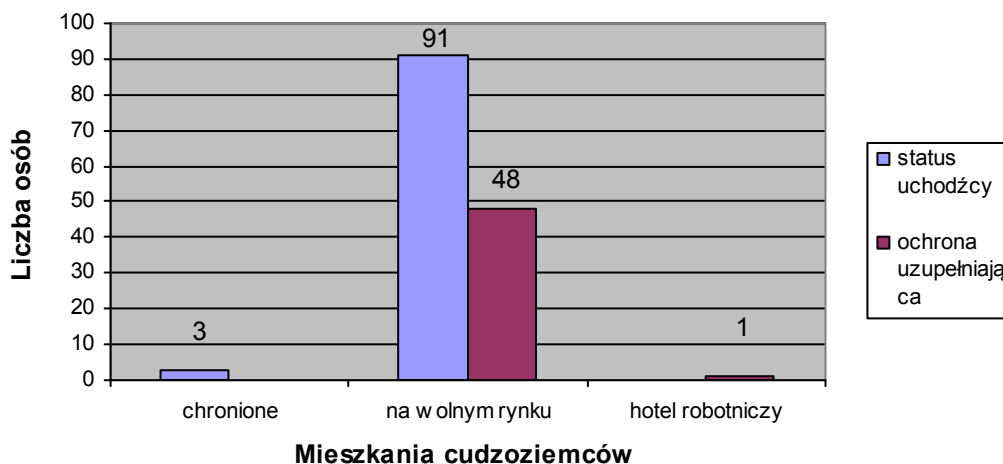
tytułu (84% wszystkich uczestników IPI). Ponadto w trakcie realizacji IPI 29 osób zostało objętych ubezpieczeniem zdrowotnym z tytułu podjęcia pracy przez jednego z członków rodziny – 20 % liczby uczestników programów zakończonych w 2014 r. W przypadku 14 osób składka na ubezpieczenie zdrowotne opłacana była w ramach realizacji programu integracyjnego. Jeden cudzoziemiec podlegał powszechnemu ubezpieczeniu jako student i również jeden uczestnik IPI samodzielnie opłacał ubezpieczenie zdrowotne.

Powodem opłacania składki na ubezpieczenie zdrowotne przez powiatowe centrum pomocy rodzinie realizujące program integracyjny w przypadku 6 uczestników był wiek poprodukcyjny, zaś w 8 przypadkach składki te opłacono ze względu na ciężę uczestniczek IPI i brak możliwości uzyskania ubezpieczenia z innego tytułu.

Mieszkanie

Zgodnie z ustawą o pomocy społecznej pomoc integracyjna przyznawana jest od miesiąca, w którym cudzoziemiec opuści ośrodek dla cudzoziemców. Cudzoziemcy mogli starać się o mieszkania komunalne i socjalne z zasobu gmin lub wynająć mieszkanie na rynku komercyjnym. W szczególnych przypadkach pozostawali w ośrodku dla cudzoziemców na innych zasadach – najczęściej ponosząc odpłatność za swój pobyt. Sytuację cudzoziemców na rynku mieszkaniowym przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 9. Cudzoziemcy na rynku mieszkaniowym – z podziałem na rodzaj ochrony międzynarodowej.

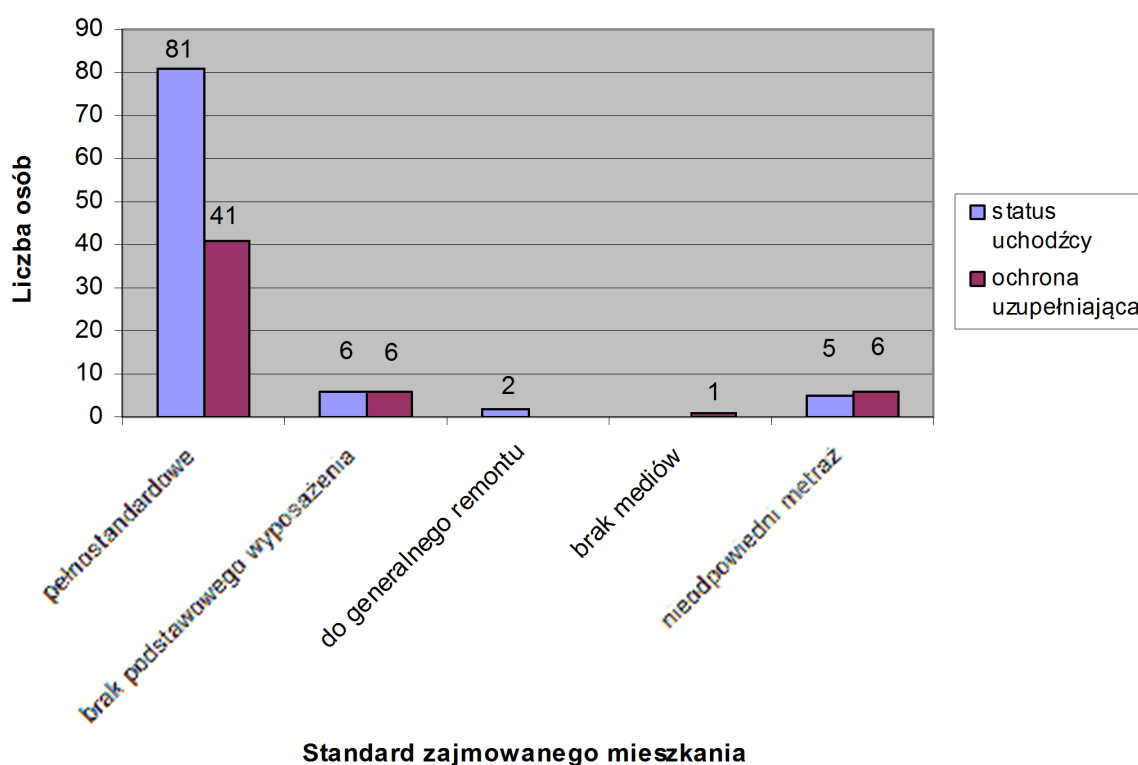

Opuszczając ośrodek dla cudzoziemców uczestnicy indywidualnych programów integracji zamieszkują głównie w wynajętych na rynku komercyjnym mieszkaniach – aż 139 osób zamieszkało w mieszkaniach prywatnych (stanowią oni 97 % liczby wszystkich cudzoziemców). Trzy osoby zamieszkiwały w mieszkaniach chronionych, które jest udostępniane przez Warszawskie Centrum Pomocy Rodzinie uczestnikom trwającego programu, zaś 1 osoba zamieszkiwała w hotelu robotniczym.

Wysokie koszty wynajmu mieszkań na rynku komercyjnym w stosunku do niskich dochodów rodzin cudzoziemców lub braku jakiegokolwiek dochodu powodują, że cudzoziemcy przystępujący do programów integracyjnych, wynajmują mieszkania wspólnie z innymi osobami.

Mieszkania zajmowane przez cudzoziemców posiadały bardzo zróżnicowany standard.

Wykres Nr 10. Standard mieszkań zajmowanych przez uczestników programów integracyjnych.

Jak pokazuje wykres nr 10, 122 uczestników programów integracyjnych zakończonych w ubiegłym roku, zajmowało mieszkania pełnostandardowe (85% wszystkich uczestników), a 11 osób - mieszkania o metrażu niedostosowanym do liczby osób (18%). W przypadku 12 osób mieszkania były niewyposażone w podstawowe sprzęty gospodarstwa domowego (8%). Dwie osoby zajmowały mieszkania nadające się do generalnego remontu, zaś w jednym mieszkaniu nie było mediów: bieżącej wody i centralnego ogrzewania.

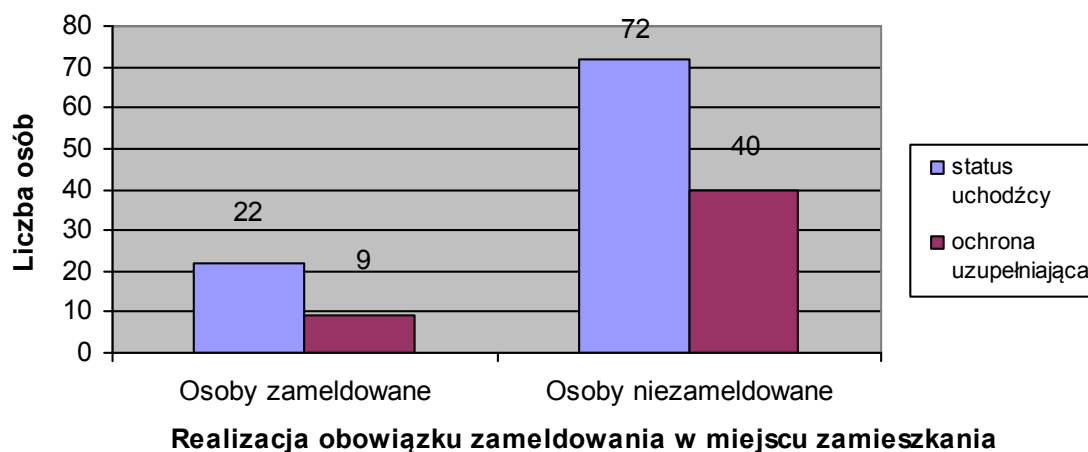
Decyzja cudzoziemców o zamieszkiwaniu w lokalach o zbyt małym metrażu lub niewyposażonych w media jest spowodowana wysokimi kosztami wynajmu mieszkań na rynku komercyjnym i ograniczonymi możliwościami finansowymi cudzoziemców.

Zameldowanie w miejscu zamieszkania

Z koniecznością opuszczenia ośrodka i zamieszkiwaniem poza nim związane jest ustawowe zobowiązanie uczestników programów integracyjnych do zameldowania się w miejscu

zamieszkania. Wywiązywanie się cudzoziemców z tego zobowiązania przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 11. Realizacja zobowiązania cudzoziemców do zameldowania się w miejscu zamieszkania.

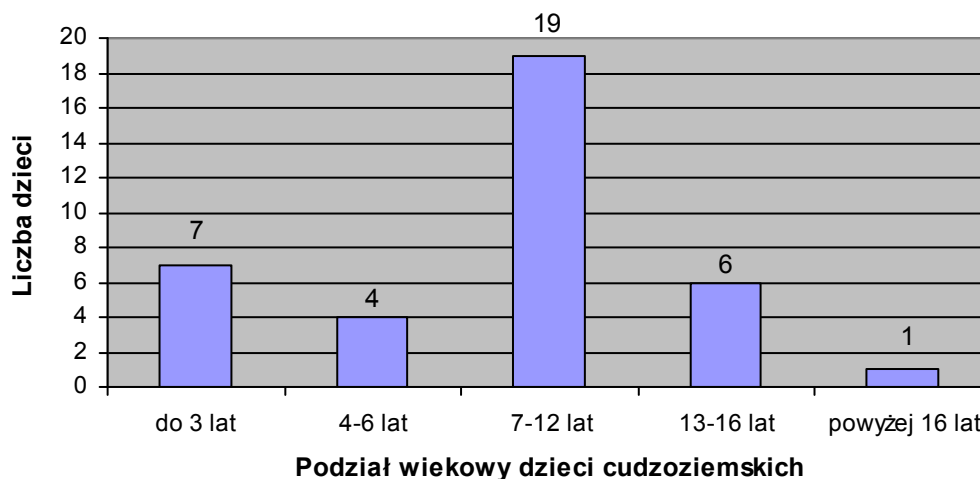
Jak wynika z powyższego wykresu, zdecydowana większość uczestników IPI nie uzyskała zameldowania w miejscu zamieszkania – 112 osób, co stanowi 78 % liczby wszystkich cudzoziemców realizujących IPI w 2014 r. Jedynie 31 osób zostało zameldowanych w miejscu zamieszkania (22%). Nierealizowanie tego obowiązku wynika przede wszystkim z braku zgody właścicieli mieszkań na rynku prywatnych do meldowania cudzoziemców.

IV.4. Edukacja dzieci.

Cudzoziemcy w składanych przez siebie wnioskach o udzielenie pomocy integracyjnej ujmują także pozostałych członków rodziny (w tym głównie dzieci), o ile uzyskali oni status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą.

W 2014 r. wśród 143 cudzoziemców, którzy zakończyli realizację programów integracyjnych uczestniczyło 37 dzieci (26% ogółu wszystkich uczestników programów). Liczbę dzieci z podziałem na wiek przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 12. Podział wiekowy dzieci realizujących wspólnie z rodzicami programy integracyjne, zakończone w 2014 r.

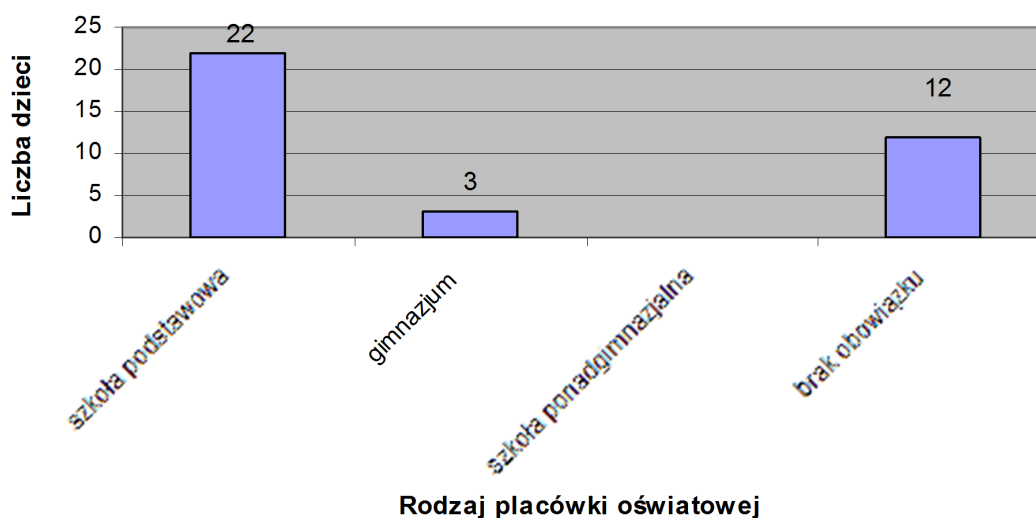

Struktura wiekowa dzieci uczestniczących razem z rodzicami w programach integracyjnych jest zróżnicowana. W 2014 r. w IPI uczestniczyło 7 dzieci w wieku do 3 lat (19% liczby wszystkich dzieci), 4 dzieci w wieku 4-6 lat (11%), 19 dzieci w wieku 7-12 lat (51%), 6 dzieci w wieku 13-16 lat (4%), 1 dziecko w wieku powyżej 16 lat.

Zgodnie z Konstytucją RP dzieci cudzoziemskie podlegają obowiązkowi szkolnemu do ukończenia 18 lat. Jednocześnie przed rozpoczęciem nauki w szkole podstawowej dzieci zobowiązane są do odbycia rocznego przygotowania w ramach wychowania przedszkolnego.

Liczbę dzieci cudzoziemskich realizujących obowiązek szkolny z podziałem na rodzaj placówki oświatowej, do której uczęszczają oraz liczbę dzieci pozostających w domu przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 13. Realizacja obowiązku szkolnego przez dzieci cudzoziemskie objęte programami integracyjnymi, których realizacja zakończyła się w 2014 r.

Jak wynika z powyższego wykresu – 22 dzieci uczęszczało do szkoły podstawowej (59% liczby wszystkich uczestniczących w programach integracyjnych dzieci), zaś 3 dzieci uczęszczało do gimnazjum (8%), a 12 dzieci pozostawało w domu (33%) ze względu na nieosiągnięcie wieku szkolnego.

IV.5. Ocena procesu integracji uczestników programów integracyjnych.

Zgodnie z § 5 rozporządzenia Ministra Pracy i Polityki Społecznej z dnia 7 kwietnia 2015 r. w sprawie udzielania pomocy cudzoziemcom, w trakcie trwania programu jego realizator dokonuje oceny postępów integracji cudzoziemców, zgodnie z założeniami indywidualnego programu integracji. Ocena postępów dokonywana jest w trzech obszarach:

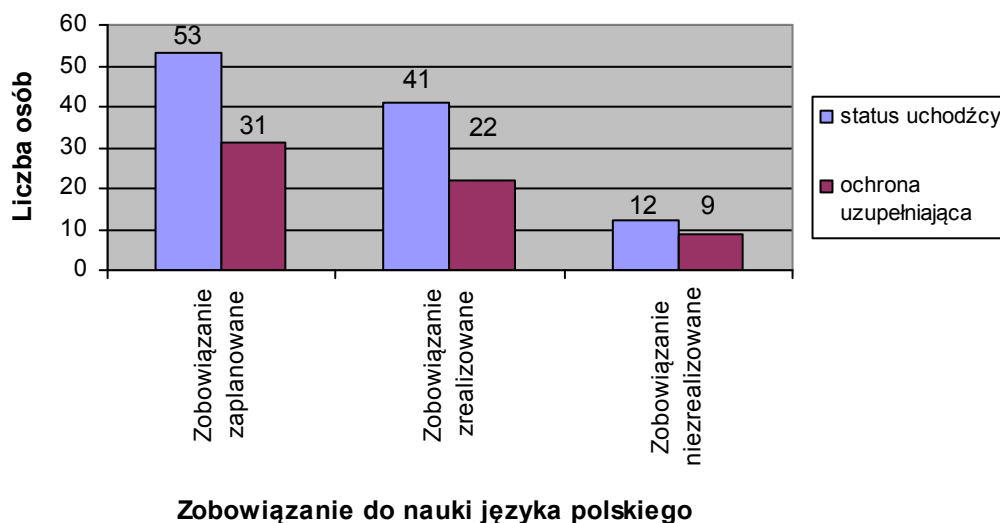
- edukacji językowej;
- funkcjonowania zawodowego;
- funkcjonowania społecznego.

IV.5.1. Edukacja językowa.

Jednym z podstawowych założeń indywidualnych programów integracji jest nauka języka polskiego. Z uwagi na możliwość uczenia się języka polskiego już w trakcie procedury o nadanie statusu uchodźcy, która często trwa 1-2 lata, wielu cudzoziemców w momencie przystąpienia do programu integracyjnego jest zwolnionych z obowiązkowej nauki ze względu na wystarczającą jego znajomość.

Liczbę cudzoziemców zobowiązanych do nauki oraz liczbę cudzoziemców, którzy w rzeczywistości naukę realizowali przedstawia poniższy wykres.

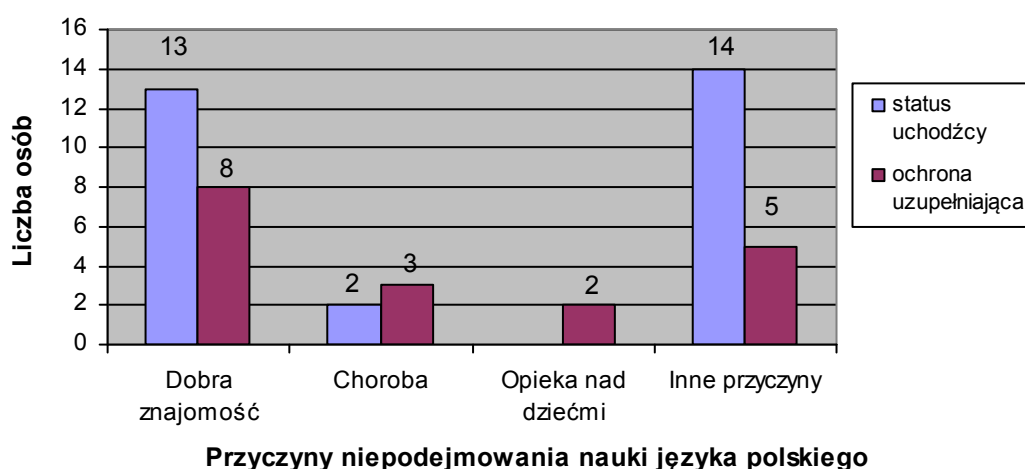
Wykres Nr 14. Liczba cudzoziemców zobowiązanych do nauki języka polskiego i realizacja obowiązku.

W programach integracyjnych zrealizowanych w 2014 r. do nauki języka polskiego zostały zobowiązane łącznie 84 osoby spośród 106 dorosłych uczestników IPI (79%). Jak wynika z powyższego wykresu, z nauki języka polskiego wywiązały się 63 osoby (75% liczby wszystkich osób zobowiązanych do nauki).

Zobowiązania do nauki języka polskiego nie zrealizowało 21 osób (25% liczby wszystkich zobowiązanych do nauki). Ponadto część cudzoziemców została zwolniona z obowiązku nauki już na etapie tworzenia programu integracyjnego. Przyczyny, dla których osoby te były zwolnione z nauki lub mimo zobowiązania zawartego w treści programu nie uczyły się, przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 15. Przyczyny niepodjęcia przez cudzoziemców nauki języka polskiego, z podziałem na formę ochrony międzynarodowej.

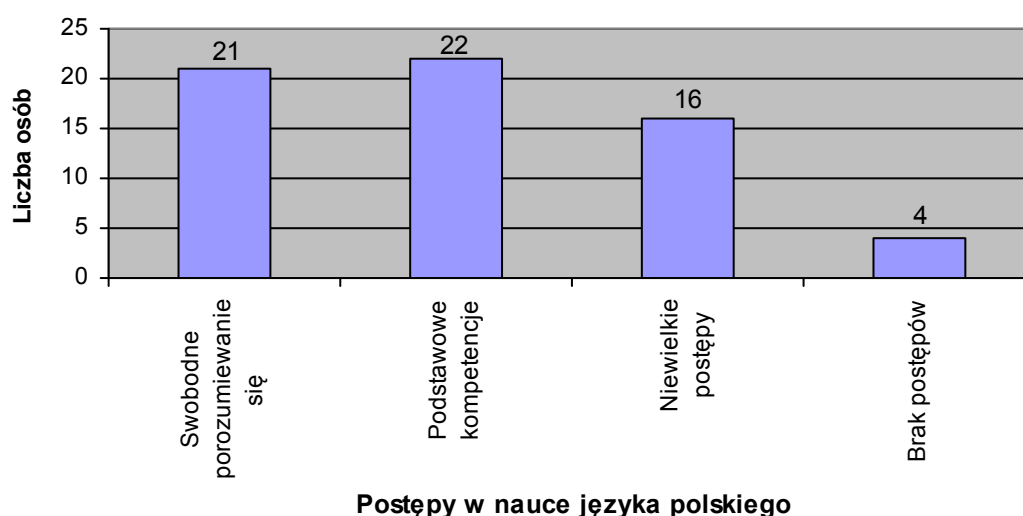

Główną przyczyną, dla której cudzoziemcy byli zwolnieni z nauki języka polskiego lub mimo zobowiązania zawartego w programie integracyjnym nie podejmowali nauki, była dobra znajomość języka umożliwiająca swobodne komunikowanie się. Z tej właśnie przyczyny 21 uczestników programów nie uczyło się języka polskiego, co stanowi 49% łącznej liczby osób nierealizujących nauki w trakcie trwania IPI. Pięć osób nie realizowało nauki ze względu na stan zdrowia uniemożliwiający uczenie się (11%), zaś 2 osoby z powodu konieczności zapewnienia opieki małoletnim dzieciom (5%).

Wśród innych przyczyn niepodjęcia nauki języka polskiego wskazano przerwanie IPI przez cudzoziemców (19 osób - 44%).

Następny wykres przedstawia postępy cudzoziemców realizujących naukę w trakcie trwania programu integracyjnego.

Wykres Nr 16. Postępy cudzoziemców realizujących naukę języka polskiego w trakcie trwania programów integracyjnych zakończonych w 2014 r.

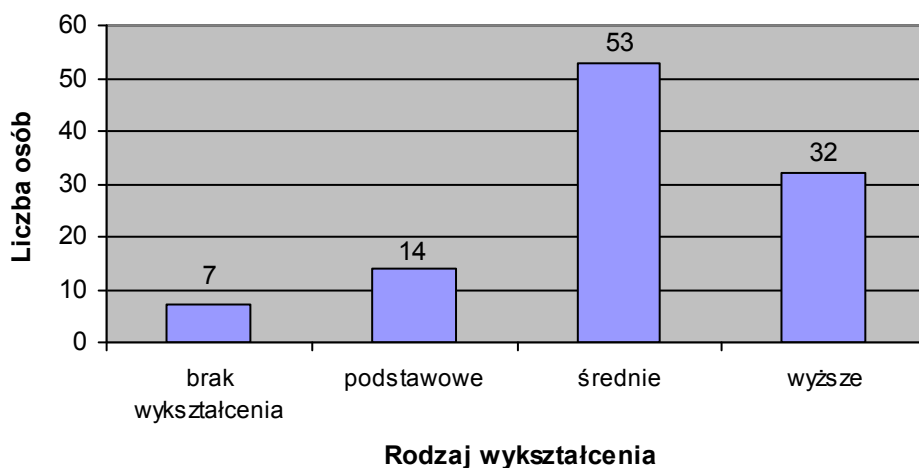
Umiejętność swobodnego porozumiewania się w języku polskim zyskało 21 osób (co stanowi 34% liczby wszystkich uczących się cudzoziemców), 22 osoby zdobyły podstawowe kompetencje językowe (35%), 16 osób niewielkie postępy w znajomości języka (25%), a 4 osoby nie wykazały żadnych postępów mimo podjętej nauki (6%).

Znajomość języka polskiego przez cudzoziemców ma szczególne znaczenie z punktu widzenia przyszłych pracodawców. Jednakże rok trwania IPI nie jest wystarczający na opanowanie języka polskiego w stopniu pozwalającym na swobodną komunikację, szczególnie dla osób pochodzących z krajów arabskich. Nauka języka polskiego jest kluczowym elementem procesu integracji, ułatwiającym funkcjonowanie cudzoziemcom nie tylko na rynku pracy, ale też w codziennych sytuacjach. Efektywność integracji w dużym stopniu zależy od znajomości języka polskiego. Cudzoziemcy powinni podejmować intensywną naukę już na etapie procedury uchodźczej jako obowiązkowy element preintegracji.

IV.5.2. Funkcjonowanie zawodowe.

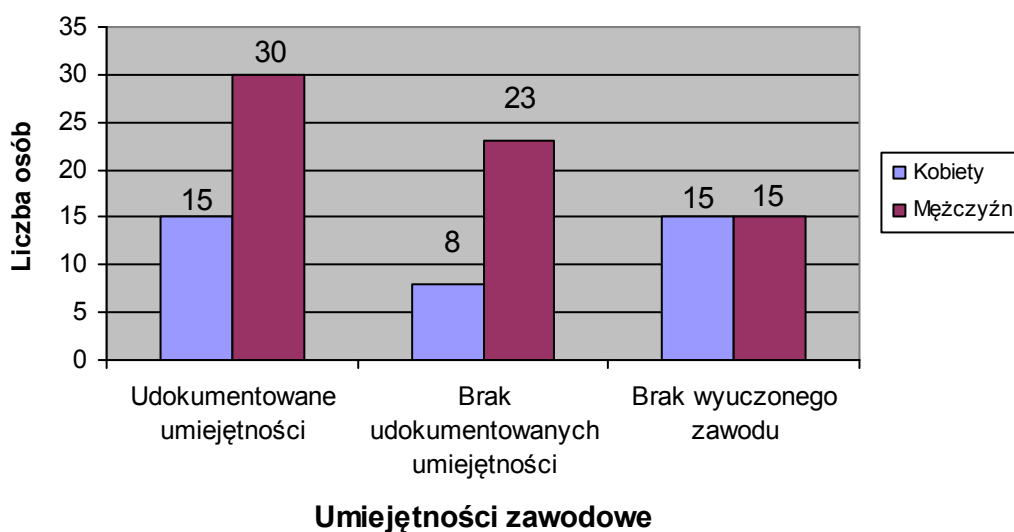
Znajomość języka polskiego przekłada się m.in. na funkcjonowanie zawodowe cudzoziemców. Duże znaczenie ma również posiadane przez nich wykształcenie oraz zdobyte umiejętności zawodowe, co przedstawiają poniższe wykresy.

Wykres Nr 17. Wykształcenie cudzoziemców realizujących programy integracyjne zakończone w 2014 r.

Wykształcenie średnie posiadały 53 osoby, co stanowi 50% wszystkich dorosłych uczestników programów. Wyższe wykształcenie zadeklarowały 32 osoby (30%), zaś 14 osób podstawowe (13%). Siedem osób nie określiło swojego wykształcenia (7%).

Wykres Nr 18. Umiejętności zawodowe cudzoziemców.

Dokumenty potwierdzające umiejętności zawodowe posiadało 45 cudzoziemców, co stanowi 43% wszystkich dorosłych uczestników IPI. Trzydzieści jeden osób nie posiadało takich dokumentów (29%), a 30 deklarowało brak wyuczonego zawodu (28%).

Cudzoziemcy nieposiadający zawodu lub dokumentów potwierdzających zdobyte umiejętności mogli przystąpić do szkoleń podnoszących umiejętności zawodowe, organizowanych zarówno przez organizacje pozarządowe, jak i jednostki samorządu terytorialnego. Rodzaj szkoleń, jakie zrealizowali cudzoziemcy w trakcie trwania programu integracyjnego przedstawia poniższa tabela.

Tabela Nr 3. Rodzaj szkoleń zrealizowanych przez uczestników programów zakończonych w 2014 r. w podziale na rodzaj ochrony międzynarodowej.

Lp.	Rodzaj szkolenia	Liczba osób	
		Status uchodźcy	Ochrona uzupełniająca
1	Spawanie	0	5
2	Kurs fryzjerski	1	0
3	Kurs stylizacji paznokci	0	1
4	Kurs kulinarny	1	0
5	Prawo jazdy	3	1
6	Kurs komputerowy	1	0
RAZEM		6	7

Szkolenia, z których korzystali cudzoziemcy organizowane były zazwyczaj w ramach projektów unijnych. Łącznie ze szkoleń w trakcie trwania IPI skorzystało 13 osób, czyli zaledwie 12% dorosłych uczestników IPI. Następną tabelą pokazuje, że zdobyte nowe umiejętności nie przełożyły się na podejmowane przez cudzoziemców prace.

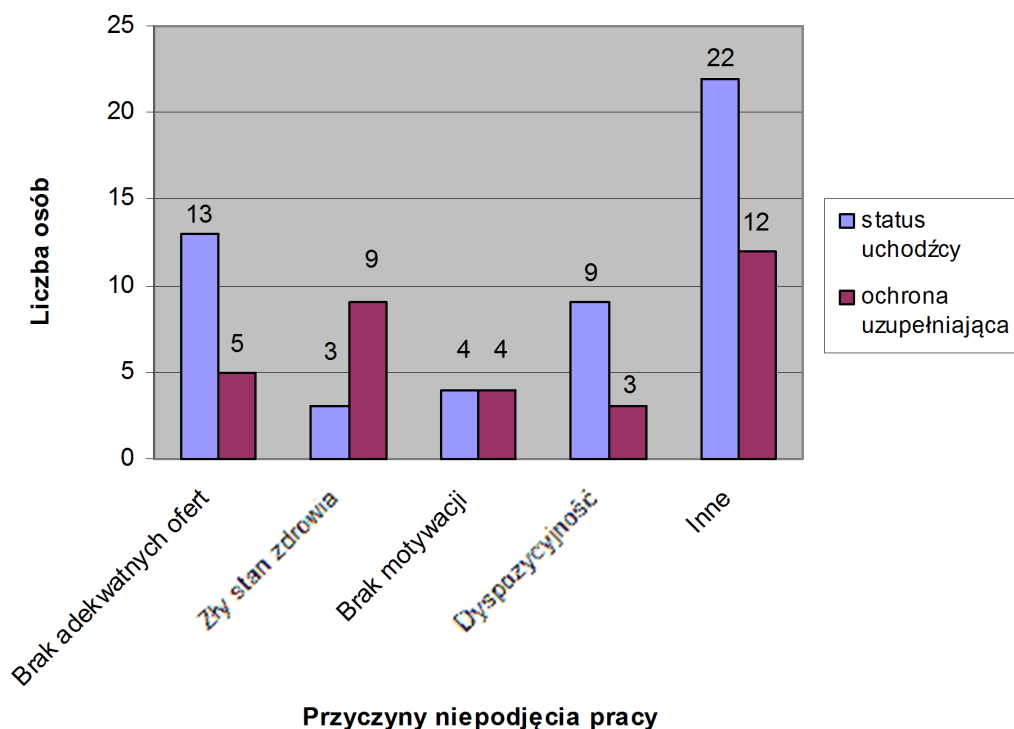
Tabela Nr 4. Typ pracy podjętej przez uczestników programów, zakończonych w 2014 r., z podziałem na rodzaj ochrony międzynarodowej.

Lp.	Rodzaj pracy	Rodzaj umowy	Liczba osób	
			Status uchodźcy	Ochrona uzupełniająca
1	Sprzedawca	Umowa o pracę		2
2	Pracownik gastronomii	Umowa o pracę	3	1
3	Tłumacz	Umowa o pracę	2	
4	Pracownik fizyczny	Umowa o pracę		5
5	Telemarketer	Umowa o pracę	1	
5	Pracownik ochrony mienia	Umowa o pracę	1	
6	Konsultant telefoniczny	Umowa o pracę	1	
7	Koordinator projektu	Umowa o pracę	1	
8	Pracownik gastronomii	Umowa - zlecenie	4	1
9	Pracownik fizyczny	Umowa - zlecenie	1	
10	Stolarz	Umowa - zlecenie	1	
11	Przedstawiciel handlowy	Umowa - zlecenie		1
12	Tłumacz	Umowa - zlecenie	1	
13	Tłumacz	Umowa o dzieło	1	
14	Pracownik fizyczny	Umowa o dzieło	1	
15	Pracownik gastronomii	Praca dorywcza	2	2
16	Korepetytor	Praca dorywcza	1	
17	Projektant strony internetowej	Praca dorywcza	1	
18	Tłumacz	Praca dorywcza	1	
19	Pracownik fizyczny	Praca dorywcza		2
RAZEM			23	14

Spośród wszystkich dorosłych uczestników programu pracę podjęło 37 osób – stanowią oni 35%. Umowę o pracę z pracodawcą podpisało 17 osób – 46% liczby wszystkich

pracujących cudzoziemców. W ramach umowy zlecenia pracowało łącznie 9 osób (24%), zaś w ramach umowy o dzieło pracowały 2 osoby (5%). Dziewięć osób podjęło zatrudnienie w ramach pracy dorywczej (bez umowy) – stanowią oni 24% wszystkich osób pracujących. Przyczyny niepodjęcia przez cudzoziemców pracy przedstawia wykres poniższy.

Wykres Nr 19. Przyczyny niepodjęcia pracy przez cudzoziemców.

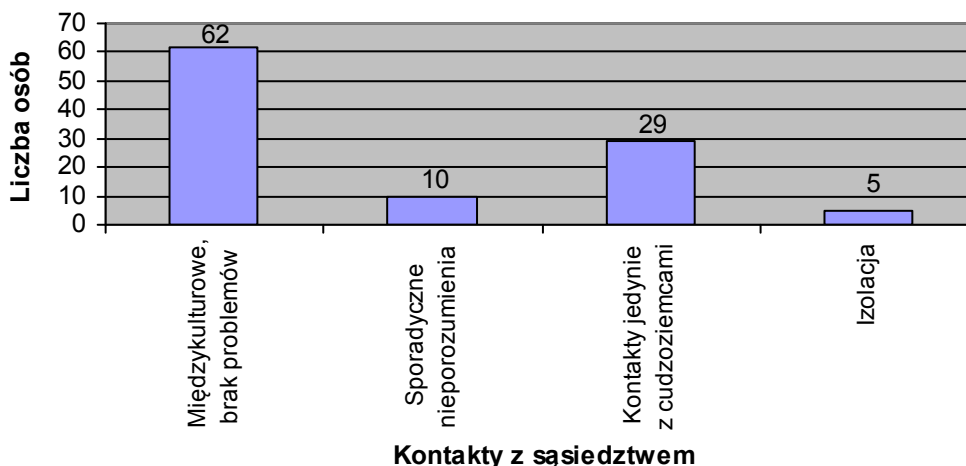

Główną przyczyną, dla której cudzoziemcy nie podejmują zatrudnienia jest brak adekwatnych ofert pracy do posiadanych umiejętności – 18 osób dorosłych pozostawało bezrobotnych z tej przyczyny (17% wszystkich dorosłych uczestników IPI). Ponadto, cudzoziemcy często nie są w wystarczającym zakresie dyspozycyjni – dotyczy to zwłaszcza kobiet opiekujących się małymi dziećmi (12 osób – 11%). Inne przyczyny to: zły stan zdrowia (12 osób), brak motywacji do podjęcia zatrudnienia (8 osób), wiek poprodukcyjny (5 osób), zbyt słaba znajomość języka polskiego (18 osób), wygórowane oczekiwania cudzoziemców (4 osoby). W przypadku 7 osób przyczyna niepodjęcia pracy była nieznana realizatorom IPI.

IV.5.3. Funkcjonowanie społeczne.

W trakcie trwania programu integracyjnego jego realizator dokonuje oceny funkcjonowania społecznego cudzoziemców. Ocena ta dotyczy zarówno kontaktów uczestników IPI z lokalnym środowiskiem i sąsiadami, jak i samodzielności w poruszaniu się po instytucjach państwowych i urzędach.

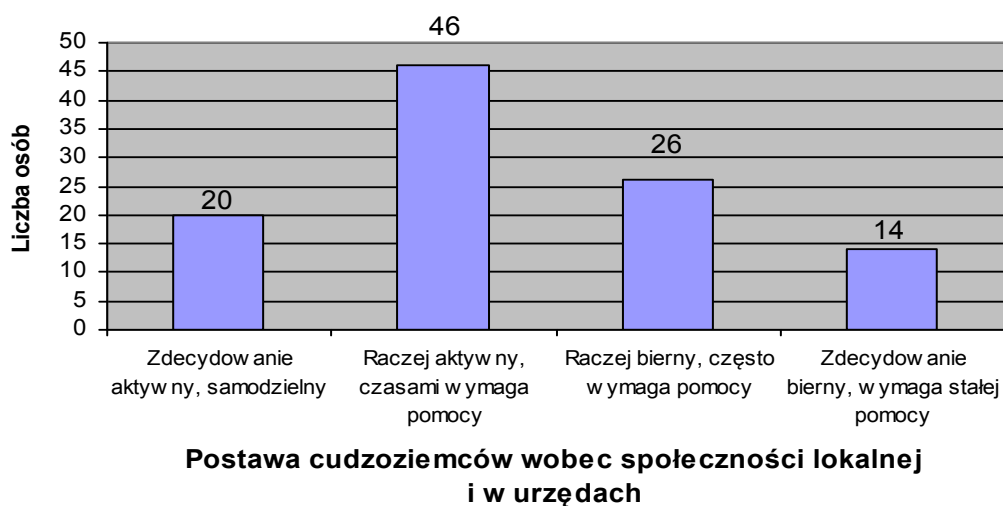
Wykres Nr 20. Funkcjonowanie społeczne – kontakty cudzoziemców z sąsiedztwem

Według realizatorów IPI zdecydowana większość cudzoziemców (62 osoby) utrzymywała międzykulturowe, dobre kontakty z sąsiedztwem – 59 % liczby wszystkich dorosłych uczestników IPI. Sporadyczne nieporozumienia z sąsiadami miało 10 uczestników IPI (9%), 29 osób utrzymywało kontakty wyłącznie z cudzoziemcami (27%), zaś 5 osób izolowało się zarówno od społeczeństwa polskiego, jak i innych cudzoziemców (5%).

W trakcie realizacji programu, cudzoziemiec zobowiązany jest, m.in. do kontaktów z urzędem pracy, zapisania się w rejonowej przychodni zdrowia oraz z innymi instytucjami, w zależności od potrzeb wynikających z zapisów programu. Wobec tego staje przed koniecznością korzystania z usług różnych instytucji państwowych i urzędów. Zarówno kontakty z urzędami, jak i ze społecznością lokalną przebiegają różnie. Wpływ na funkcjonowanie społeczne cudzoziemca ma z pewnością sama jego postawa oraz poziom znajomości języka polskiego, który jest najistotniejszy w procesie integracji. Poniższy wykres przedstawia ocenę postaw uczestników programów wobec społeczności lokalnej oraz w instytucjach państwowych.

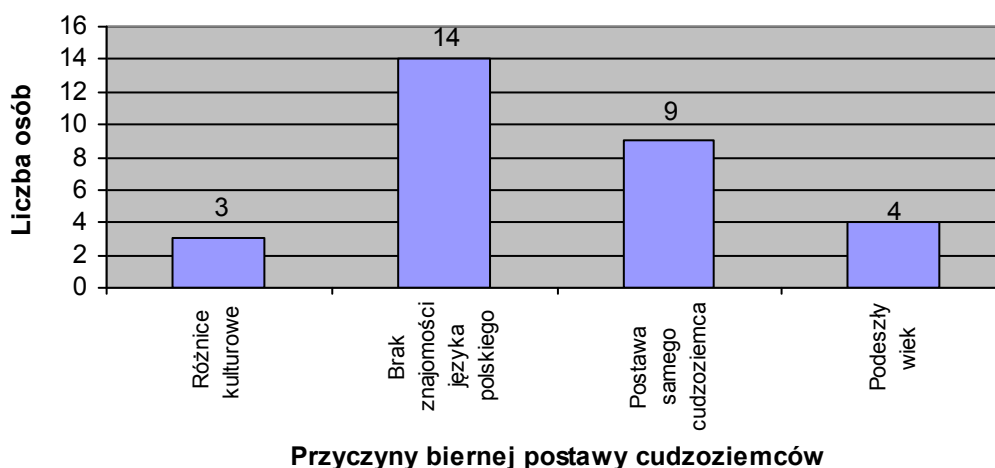
Wykres Nr 21. Postawa cudzoziemców wobec społeczności lokalnej i w instytucjach państwowych.

Według oceny realizatorów IPI 20 dorosłych uczestników programów wykazało się zdecydowaną aktywnością w społeczności lokalnej oraz samodzielnością w sprawach urzędowych. Stanowią oni 19% liczby wszystkich dorosłych uczestników. Czterdziestu sześciu cudzoziemców w przeważającej części przypadków było aktywnych społecznie i jedynie czasami wymagało pomocy w sprawach urzędowych (43%). 26 cudzoziemców było raczej biernych w kontaktach ze społecznością lokalną, zaś w sprawach urzędowych często wymagało pomocy (25%). Ostatnia grupa - 14 osób - wymagała stałej pomocy w urzędach, a w kontaktach ze społecznością lokalną była zdecydowanie bierna (13%).

Przyczyny biernej postawy cudzoziemców i braku zaangażowania w sprawy społeczności lokalnej przedstawia poniższy wykres.

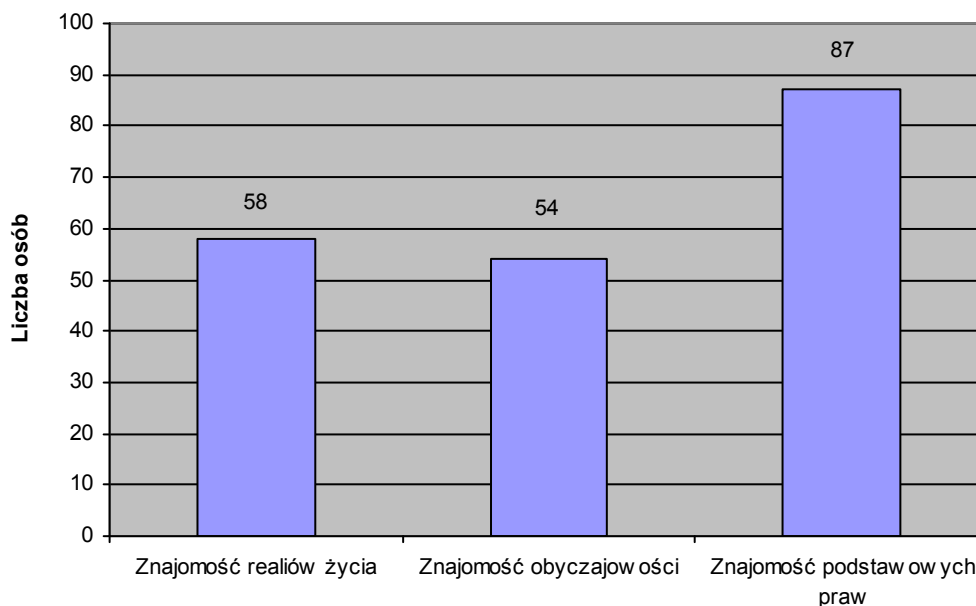
Wykres Nr 22. Przyczyny biernej postawy cudzoziemców wobec społeczności lokalnej i w instytucjach państwowych.

Według oceny realizatorów IPI, w przypadku 14 uczestników brak znajomości języka polskiego przyczyniał się do ich biernej postawy – 100 % cudzoziemców wykazujących się biernością w trakcie realizacji programu. Bierność w załatwianiu spraw oraz w kontaktach z urzędami w przypadku 9 osób wynikała z samej postawy cudzoziemców oraz braku chęci podjęcia jakiegokolwiek aktywności (64 %). W 3 przypadkach brak zaangażowania wynikał z różnic kulturowych i mogących się zrodzić na ich tle nieporozumień (21%). Cztery osoby wymagały stałej pomocy w kontaktach z urzędami i instytucjami ze względu na podeszły wiek (28%).

Jednym z założeń programu integracyjnego jest między innymi zaznajomienie cudzoziemców z realiami życia w Polsce, obyczajowości i tradycji oraz z ich podstawowymi prawami.

Wykres Nr 23. Adaptacja cudzoziemców do warunków życia w Polsce.

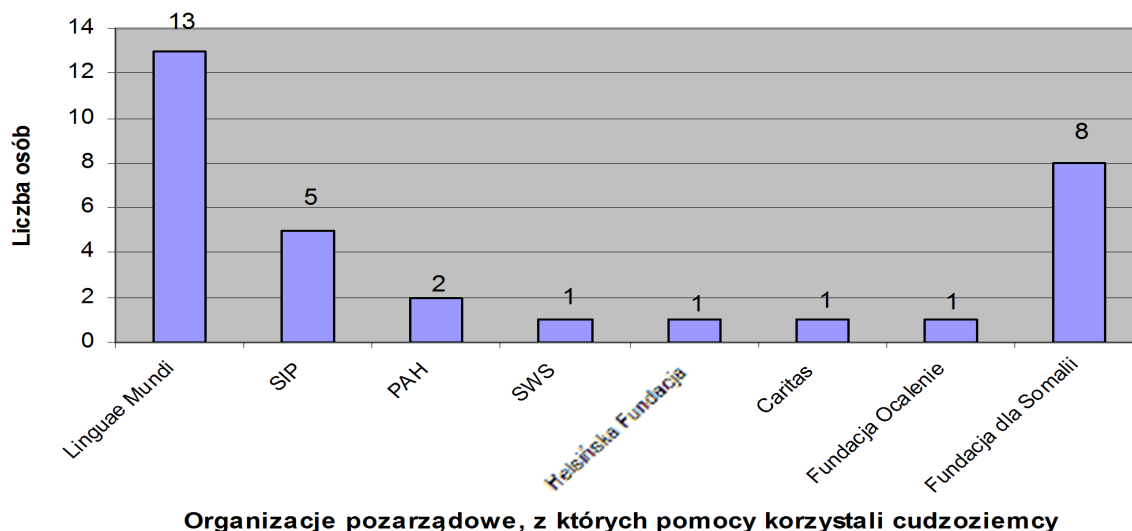

Realizatorzy programów ocenili, że 58 dorosłych uczestników IPI zakończonych w 2014 r. znało realia życia w Polsce. Stanowią oni 55% liczby dorosłych uczestników. Swoje podstawowe prawa i obowiązki wynikające z przepisów prawa znało 87 osób (82%), a 54 cudzoziemców nabyło wiedzę o polskiej obyczajowości (51%). Adaptacja kulturowa cudzoziemców jest niezwykle ważna szczególnie ze względu na przebieg dalszego procesu integracji. Brak znajomości realiów życia w Polsce oraz zasad życia publicznego może w dalszej przyszłości prowadzić do separacji cudzoziemców, a w rezultacie do konfliktów na tle kulturowym. Istotna jest wiedza przekazywana cudzoziemcom przez realizatorów IPI – najczęściej pracowników socjalnych – na temat rzeczywistych warunków życia w Polsce, np. koszty utrzymania, średnie zarobki itp.

IV.6. Współpraca z organizacjami pozarządowymi.

W trakcie realizacji programów integracji poza pomocą ośrodków pomocy społecznej cudzoziemcy korzystali także ze wsparcia organizacji pozarządowych.

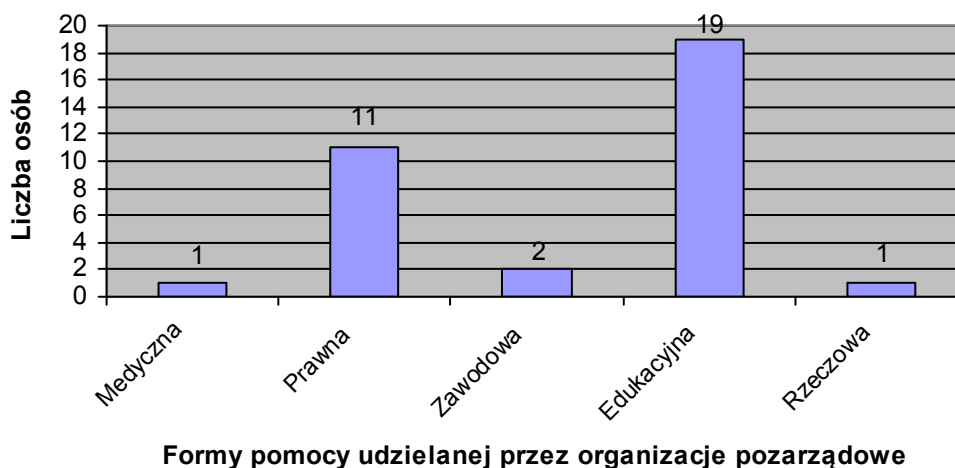
Wykres Nr 24. Liczba cudzoziemców korzystających z pomocy organizacji pozarządowych.

Najwięcej osób skorzystało z oferty Fundacji Linguae Mundi – łącznie 13 osób, tj. 12% dorosłych uczestników IPI. Ponadto, cudzoziemcy korzystali z pomocy Fundacji dla Somalii (8 osób), Stowarzyszenia Interwencji Prawnej (5 osób), Polskiej Akcji Humanitarnej (2 osób), Helsińskiej Fundacji Praw Człowieka (1 osoba), Stowarzyszenia Wolnego Słowa (1 osoba), Caritas (1 osoba) i Fundacji Ocalenie (1 osoba).

Rodzaj pomocy organizacji pozarządowych, jaka została udzielona cudzoziemcom przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 25. Rodzaj pomocy udzielanej przez organizacje pozarządowe cudzoziemcom, którzy w 2014 r. zakończyli realizację programu integracyjnego.

Cudzoziemcy korzystali głównie z oferty edukacyjnej organizacji pozarządowych – w postaci kursów języka polskiego i szkoleń z kultury polskiej. Wzięło w nich udział 19 osób, co stanowi 18% wszystkich dorosłych uczestników IPI. Wsparcie z zakresu prawnego

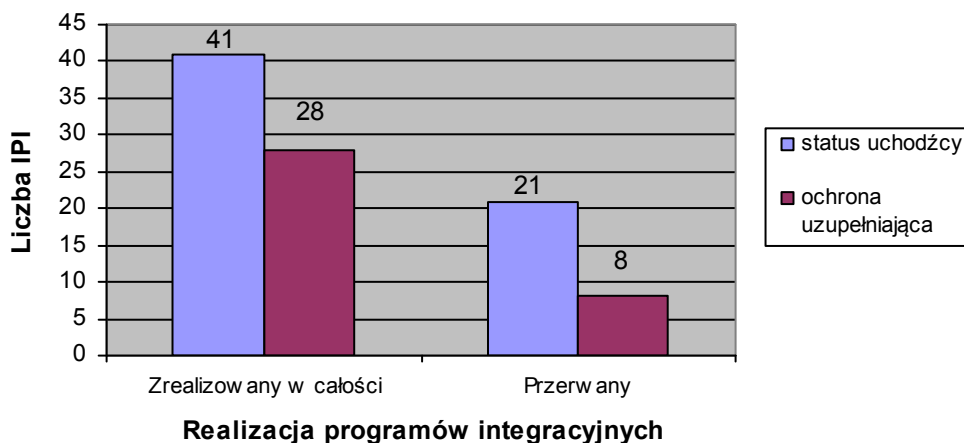
otrzymało 11 osób (10%), zawodowego - 2 osoby, rzeczowego - 1 osoba i medycznego - 1 osoba.

Działalność organizacji pozarządowych jest niewątpliwie skutecznym wsparciem i uzupełnieniem działań realizatorów programów, a w konsekwencji ułatwia integrowanie się cudzoziemców ze społeczeństwem polskim.

IV.7. Ocena realizacji programów zakończonych w 2014 r.

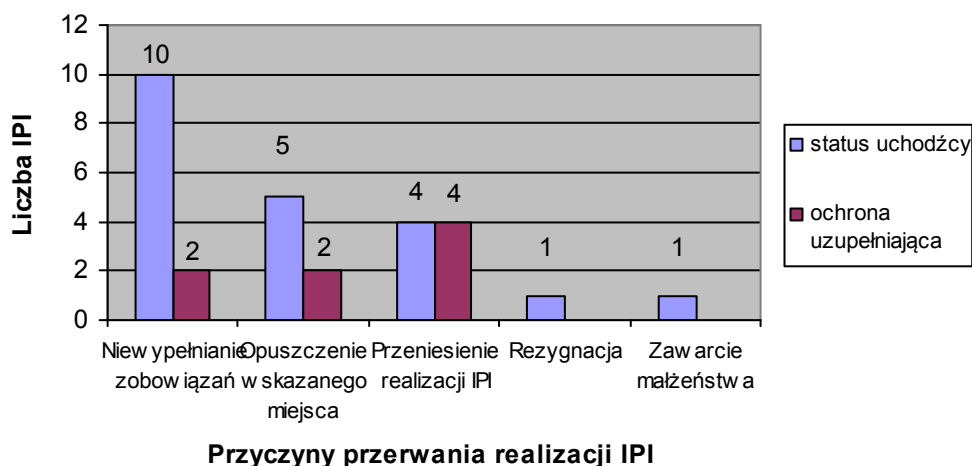
Ostateczna ocena przebiegu programu integracyjnego oraz podsumowania osiągniętych założeń zależą od tego, czy program ten zakończył się zgodnie z zaplanowanym terminem czy też został wcześniej przerwany.

Wykres Nr 26. Liczba programów integracyjnych zrealizowanych w całości oraz przerwanych z podziałem na rodzaj ochrony międzynarodowej ich uczestników.

Spośród 98 programów integracji zakończonych w 2014 r., 69 z nich zostało zakończonych zgodnie z planowanym terminem (70 %), a 29 przerwano przed wskazanym w IPI okresem (30%). Przyczyny, dla których programy te zostały przerwane przedstawia poniższy wykres.

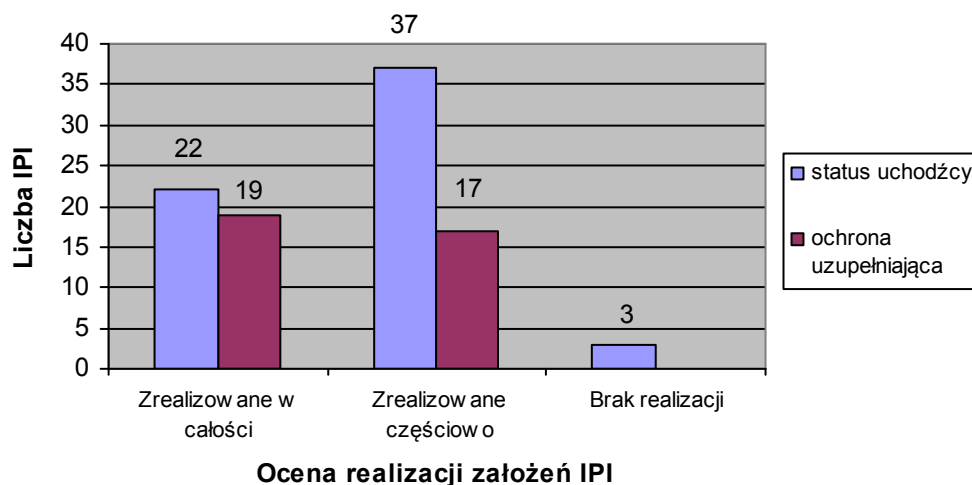
Wykres Nr 27. Przyczyny przerwania realizacji programów integracyjnych w 2014 r. w podziale na status uchodźcy i ochronę uzupełniającą.

W 12 przypadkach programy integracji zostały przerwane przez ich uczestników w związku z niewywiązywaniem się przez cudzoziemców z zobowiązań (41% wszystkich przerwanych IPI). W przypadku 7 IPI jego uczestnicy opuścili zadeklarowane miejsce pobytu i nie poinformowali o tym fakcie bezpośredniego realizatora (24%). Natomiast 8 programów zostało przerwanych ze względu na zmianę miejsce zamieszkania i tym samym konieczność przekazania realizacji IPI na teren innych powiatów czy województw (28%). W jednym przypadku program został przerwany na wniosek samego cudzoziemca, zaś w 1 przypadku odmówiono pomocy cudzoziemcowi w trakcie realizacji IPI ze względu na zawarty przez niego związek małżeński z obywatelem Polski.

Program integracyjny opiera się w dużej mierze na realizacji określonych zobowiązań zarówno przez cudzoziemca, jak i przez realizatora programu. Poniższy wykres przedstawia ocenę realizacji założeń programów integracyjnych zakończonych w 2014 r.

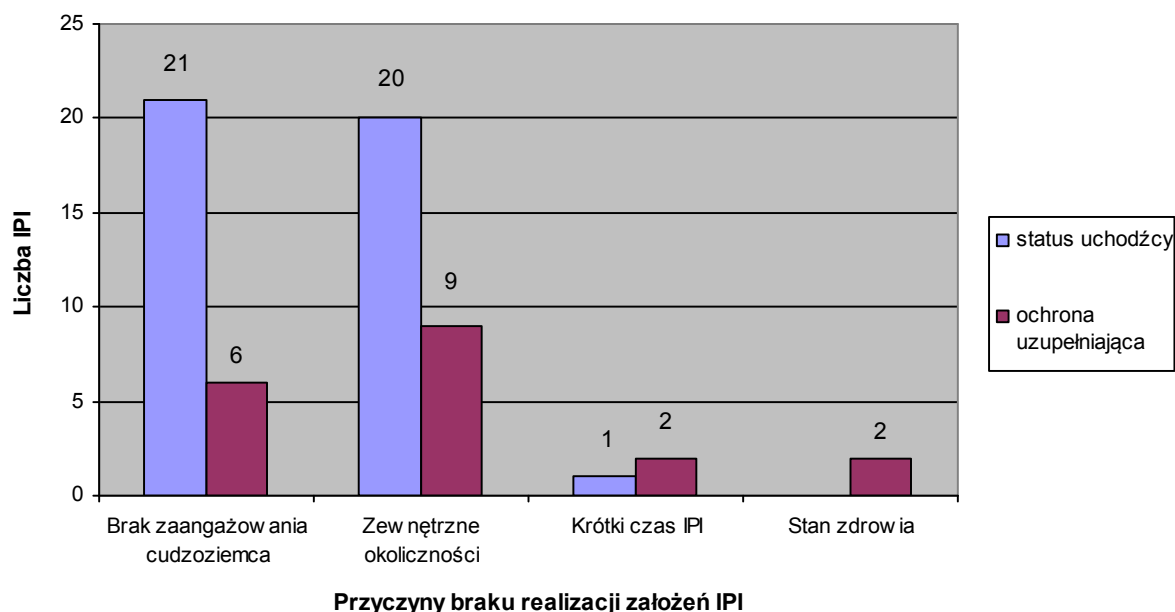
Wykres Nr 28. Ocena realizacji założeń programów integracyjnych, zakończonych w 2014 r. z podziałem na status uchodźcy i ochronę uzupełniającą.

Jak wynika z powyższego wykresu, założenia 41 programów integracyjnych zostały zrealizowane w całości (42% wszystkich zakończonych programów). Częściowo zrealizowano założenia 54 programów (55%). Natomiast w przypadku 3 programów nie udało się zrealizować żadnego z założeń (3%).

Przyczyny, dla których założenia programów integracyjnych nie zostały zrealizowane przedstawia poniższy wykres.

Wykres Nr 29. Przyczyny braku realizacji lub częściowej realizacji założeń IPI, w podziale na rodzaj ochrony międzynarodowej ich uczestników.

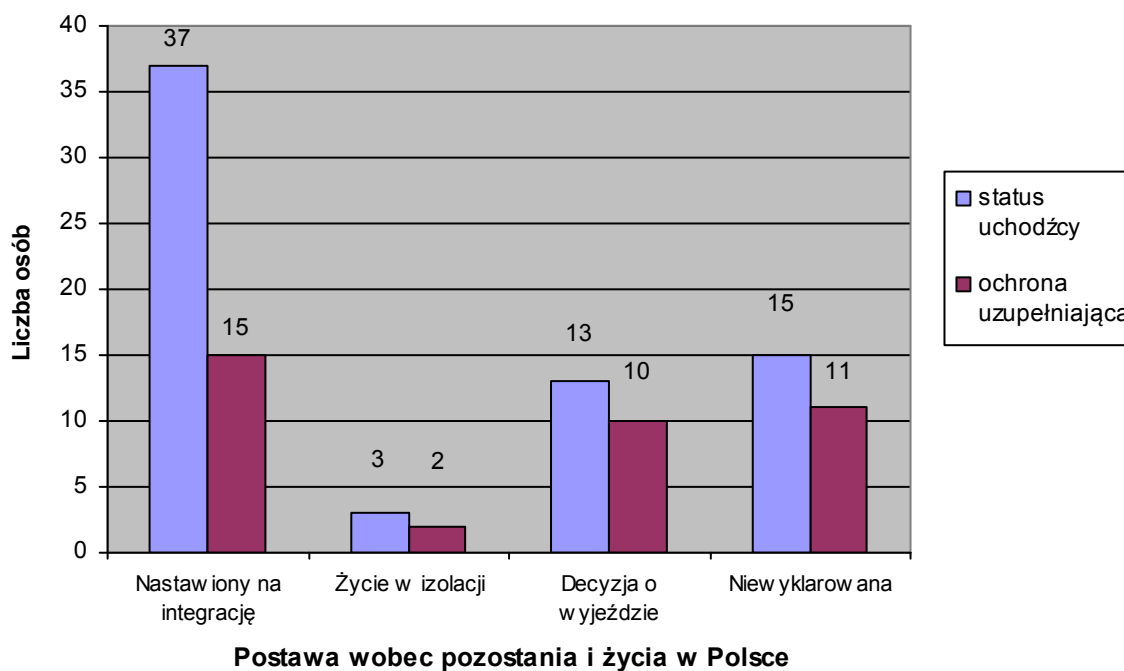

Przyczyny braku realizacji założeń programów integracyjnych mogły być zależne zarówno od samych uczestników, jak i spowodowane okolicznościami zewnętrznymi czy też zbyt krótkim czasem trwania programu. Brak realizacji założeń programów w wielu przypadkach był spowodowany skumulowaniem wielu przyczyn, zarówno zależnych od samych uczestników, jak i niezależnych.

W przypadku 27 programów brak realizacji ich założeń spowodowany był niechętną postawą samego cudzoziemca i brakiem zaangażowania z jego strony (47% programów, których założenia częściowo lub całkowicie nie zostały zrealizowane). Zewnętrzne okoliczności, niezależne od cudzoziemca i bezpośredniego realizatora IPI były przyczyną braku realizacji założeń 29 programów (51%). W większości były to przypadki braku możliwości uzyskania zameldowania w miejscu zamieszkania. W przypadku 3 programów niepełna realizacja założeń wynikała ze zbyt krótkiego czasu programu (5%). W 2 przypadkach brak realizacji założeń IPI spowodowany był złym stanem zdrowia cudzoziemców, który uniemożliwił im realizację postawionych w programie założeń.

Przebieg samego programu integracyjnego, realizacja jego poszczególnych założeń oraz satysfakcjonująca współpraca uczestników z bezpośrednim realizatorem IPI przekłada się na chęć cudzoziemców do pozostania w Polsce na stałe. Poniższy wykres ilustruje deklarowaną postawę cudzoziemców, którzy zakończyli programy integracyjne w 2014 r., wobec dalszego życia w Polsce lub wyjazdu za granicę.

Wykres Nr 30. Postawa uczestników IPI wobec pozostania i życia w Polsce po zakończeniu programu w podziale na rodzaj ochrony międzynarodowej.

Zdecydowana większość uczestników IPI, po jego zakończeniu decyduje się na pozostanie w Polsce i dążenie do dalszej integracji ze społecznością lokalną (52 dorosłych uczestników IPI, którzy stanowią 49% uczestników zakończonych IPI). Decyzję o wyjeździe z Polski podjęło 23 cudzoziemców (22%). Jednocześnie 5 osób zdecydowało o pozostaniu w Polsce po zakończeniu programu integracyjnego, ale życie w izolacji uniemożliwia im pełne zaadoptowanie się w kraju (5%).

Postawę niewyklarowaną wobec dalszego życia w Polsce ma 26 osób (24%).

IV.8. Uwagi i wnioski.

Ogólne uwagi dotyczące liczby programów integracyjnych oraz ich uczestników.

W 2014 r. odnotowano wzrost liczby programów integracyjnych na terenie województwa mazowieckiego w porównaniu do ubiegłych lat (2011 – 135 IPI; 2012 – 114 IPI; 2013 – 124 IPI; 2014 – 198 IPI). Do programów integracyjnych przystępują w coraz większej liczbie cudzoziemcy pochodzący z innego kręgu kulturowego, tj. z Afryki i Bliskiego Wschodu.

Jednocześnie, podobnie jak w latach poprzednich, zmniejsza się liczba wniosków złożonych przez cudzoziemców pochodzących z Kaukazu, co ma związek z ogólną poprawą sytuacji na Kaukazie i brakiem toczących się tam konfliktów zbrojnych.

Ogólny wzrost liczby programów integracyjnych na Mazowszu wiąże się również ze wzrostem liczby IPI na terenie m. st. Warszawy (2011 – **69 IPI**; 2012 – **74 IPI**; 2013 – **93 IPI**; 2014 – **164 IPI**), gdzie od lat realizowanych jest najwięcej programów. Skupianie przez stolicę największej liczby cudzoziemców wiąże się z łatwiejszym dostępem do centralnych urzędów i instytucji, do rynku pracy oraz z bliskością rodaków. Zwiększona liczba IPI na terenie m.st. Warszawy stanowi duże wyzwanie zarówno dla samego miasta i stworzonej przez nie oferty integracji, jak i dla pracowników socjalnych – realizatorów IPI.

Krótki czas trwania programu.

Zarówno realizatorzy programów integracyjnych, jak i sami cudzoziemcy podkreślają, że 12 miesięcy programu integracyjnego jest niewystarczającym czasem na integrację cudzoziemców ze społeczeństwem polskim. Jest to niedostateczny czas zarówno na nauczenie się języka polskiego (zwłaszcza dla cudzoziemców pochodzących z Afryki czy Bliskiego Wschodu), a co za tym idzie na realizację szkoleń zawodowych (najczęściej prowadzonych w języku polskim specjalistycznym) i znalezienie pracy na tyle satysfakcjonującej finansowo, by móc się samodzielnie utrzymać.

Potwierdzają to także obserwacje realizatorów IPI, którzy wskazują, że nawet systematyczna nauka języka polskiego w czasie trwania programu umożliwi cudzoziemcom poznanie języka w stopniu podstawowym pozwalającym na konwersację w prostych sytuacjach dnia codziennego. Ponadto bezpłatna nauka języka polskiego oferowana jest głównie w ramach projektów organizacji pozarządowych dofinansowanych z funduszy zewnętrznych (przeważnie unijnych). Nie ma ona zatem charakteru stałego, a środki finansowe na integrację w ramach IPI nie umożliwiają finansowania prywatnych kursów języka polskiego. Niewystarczające posługiwanie się językiem polskim lub jego całkowita nieznajomość stanowi argument dla urzędu pracy do niepodejmowania na rzecz cudzoziemców skutecznych działań w celu uzyskania przez nich zatrudnienia.

W rezultacie po skończeniu programu integracyjnego, cudzoziemcy bez pracy nie są w stanie się utrzymać i korzystają z pomocy społecznej w ośrodkach pomocy społecznej. Dłuższy czas trwania programy integracyjnego zdecydowanie umożliwiłyby cudzoziemcom usamodzielnienie się, ale też umożliwiłyby im dłuższe korzystanie z pomocy i wsparcia realizatorów programów integracyjnych, którzy są doświadczonymi specjalistami w komunikacji międzykulturowej.

Mieszkania.

Brak tanich mieszkań jest kolejnym problemem, z którym muszą się zmierzyć cudzoziemcy przystępujący do programów integracyjnych. Na czas trwania procedury o nadanie status uchodźcy cudzoziemcy mogą mieszkać w ośrodku dla cudzoziemców. Jednakże wraz z uzyskaniem decyzji pozytywnej, nadającej status uchodźcy lub ochronę uzupełniającą, cudzoziemcy muszą wyprowadzić się z ośrodka. Opuszczenie ośrodka jest warunkiem niezbędnym do przystąpienia do programu integracyjnego i otrzymywania świadczeń pieniężnych. Brak mieszkań socjalnych, czyli w miarę tanich powoduje, że cudzoziemcy zmuszeni są wynajmować mieszkania na rynku komercyjnym, co z kolei wiąże się ze wzrostem kosztów utrzymania.

Problem braku mieszkań socjalnych i komunalnych dotyczy nie tylko Mazowsza, ale całego kraju i obywateli polskich będących w trudnej sytuacji życiowej. Z pewnością dostęp do taniego mieszkalnictwa byłby elementem sprzyjającym stabilizacji życiowej i tym samym szybszej integracji. Na terenie m.st. Warszawy cudzoziemcy, ubiegając się o mieszkanie socjalne lub komunalne w danej dzielnicy, muszą w wydziałach zasobów lokalowych odpowiednio umotywić, że dana dzielnica jest miejscem realizacji ich spraw życiowych. Sprostanie powyższemu warunkowi bywa trudne, gdyż na ogół cudzoziemcy nie posiadają umów najmu, a tym bardziej meldunków. Ponadto czas oczekiwania na mieszkanie, wobec niewystarczającej liczby mieszkań w stosunku do potrzeb mieszkańców, wynosi kilka lat.

Jeszcze trudniejsza wydaje się być sytuacja cudzoziemców zamieszkujących na terenie innych miast i gmin. By móc starać się o mieszkanie z zasobów danego miasta muszą oni posiadać zameldowanie na jego terenie. Warunek powyższy bywa w praktyce niemożliwy do spełnienia przez cudzoziemców wynajmujących mieszkania na rynku komercyjnym, bowiem właściciele mieszkań nie chcą meldować cudzoziemców w swoich mieszkaniach.

Należy przy tym podkreślić, że sytuacja uczestników IPI ulega znacznemu pogorszeniu po zakończeniu programu integracyjnego, a tym samym zakończeniu udzielania pomocy finansowej na bieżące utrzymanie. Ośrodki pomocy społecznej, do których cudzoziemcy zwracają się o wsparcie nie dysponują budżetami umożliwiającymi świadczenie im pomocy w dotychczasowej wysokości, w tym zasiłków zapewniających sfinansowanie lub dofinansowanie najmu mieszkań na wolnym rynku.

Poszerzenie grupy beneficjentów

Zgodnie z obowiązującymi przepisami prawa, programy integracyjne przeznaczone są dla cudzoziemców ze statusem uchodźcy lub ochroną uzupełniającą. W grupie beneficjentów programu nie ma cudzoziemców z pobytem tolerowanym oraz cudzoziemców, którym

udzielono zgody na pobyt ze względów humanitarnych. Jednakże grupy te również mają problemy z integracją i zaadaptowaniem do życia w Polsce. Często po uzyskaniu decyzji o udzieleniu zgody na pobyt tolerowany cudzoziemcy stają się biernymi klientami pomocy społecznej.

Poszerzenie grupy beneficjentów programów integracyjnych o cudzoziemców z pobytem tolerowanym i cudzoziemców, którym udzielono zgodny na pobyt ze względów humanitarnych w istotny sposób mogłoby zapobiec ich izolacji w społeczeństwie polskim oraz przyczynić się, poprzez zobowiązanie w programie do nauki języka polskiego oraz poszukiwania pracy, do ich aktywizacji na rynku pracy.

Edukacja dzieci cudzoziemskich.

Na uwadze należy mieć także brak wiedzy na temat realizacji obowiązku szkolnego przez dzieci cudzoziemców. O ile rodziny nie przystępują do programu integracyjnego i nie korzystają z pomocy społecznej, nie jest znana informacja o dzieciach, które powinny uczęszczać do placówek oświatowych.

Możliwość przystąpienia powyższych grup cudzoziemców do programów integracyjnych umożliwiłaby nadzór realizatora IPI, m.in. nad przestrzeganiem przez dzieci obowiązku szkolnego.

Osobną kwestią jest również przygotowanie nauczycieli i pedagogów do pracy z dziećmi odmiennymi kulturowo. Nadal rysuje się potrzeba szkoleń skierowanych do kadry pedagogicznej, która powinna posiadać wiedzę na temat krajów pochodzenia swoich uczniów i odpowiednie kompetencje do nauczania cudzoziemskich dzieci. Bardzo ważne jest również poszanowanie odmienności kulturowej wśród samych uczniów i przygotowanie ich na przyjęcie do grona szkolnego dzieci pochodzących z innych krajów, czasami tak egzotycznych, jak chociażby Erytrea.

Polska wobec uchodźców - sytuacja międzynarodowa.

W 2014 r. nastąpiła zmiana dotychczasowego trendu uchodźczego w Polsce. Statystyki pokazują, że największa grupa uchodźców, która zakończyła programy w ubiegłym roku pochodziła z Syrii. Wojna w Syrii trwa już piąty rok i nadal nie widać jej końca. Kryzys przybiera na sile, a liczba uchodźców rośnie lawinowo.

Zobowiązania Polski do przyjęcia w latach 2016-2017 cudzoziemców relokowanych z Włoch, Grecji i przesiedlonych z Libanu, spowodują wzrost wniosków o udzielenie ochrony międzynarodowej w Polsce, a co za tym idzie prawo do pomocy integracyjnej w ramach programów integracyjnych.

Wyzwaniem wobec kryzysu migracyjnego na świecie, przed którym stanie rząd polski, będzie przygotowanie skutecznej oferty integracyjnej dla uchodźców oraz zapewnienie odpowiedniej kadry realizującej programy integracyjne w samorządach i koordynującej programy na terenie województw. Wsparcie kadrowe umożliwi sprawną i terminową realizację zadań związanych z integracją cudzoziemców.